ХЯАГТЫН ТАРЯАШАДАЙ ИЛАЛТА— КОММУНИЗМЫН ЖАСАДА ХУБИТАНЬ

Ажалай амжалта туйлагшадта үгэ

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

40-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Совэдэй орган

№ 234 (10295) | 1963 оной октябриин 3, четверг | Сэн 2 мүнгэн

* * *

[М]АНАЙ БЭЛЭГ—205 МЯНГАН ЦЕНТНЕР ТАРЯАН

Д. БАИРБИЛИКТУЕВ,
Хяагтын хүдөөгэй парткомой секретарь.

ктябриин 1-нэй үдэр манай тын үйлэдбэриин управле- колхоз, совхозууд гүрэндэ а худалдаха социалис уял- дүүргэһэн тухайгаа мэдээ- . Ажахынууднай бүхыдөө оронойнгоо амбаарта 205 ган центнер гэхэ гү, али тү- эр хараалагдаһанһаа хоёр н ехэ таряа тушаагаа.

эрэшэлэн нёдондонойхиһоо 69 ган центнерээр ехэ таряан ндэ худалдагдаа. Нэн түрүүн раа аша үрэтэйгөөр, зүбөөр үрилэн, таряалангай газарай элые зүбөөр хубилгаад, үн- ургаса үгэдэг ургамалнуудай лга үргэдхэһэнэй, агротехни- э бүхы хэмжээнүүдые хаһа ань бэелүүлжэ шадаһанай ар ороохо таряан ехээр аб- , элбэгээр худалдагдаа. Ган- н энэ жэлдэ 10210 гектар э, залууг газар элдүүрилэгдэ- ехэнхидэнь шэниисэ, горох н бусад үрэ ехэтэй ургамал- д таригдаа.

ндоогоор хэлэбэл, ороохото, о ургамалнуудай тарил- нёдондонойхиһоо 16 мян- гектараар үргэдхэгдэжэ, шэ- э 18 мянган гектараар ехэ огдоһон байна.

еханизаторнуудай шэн зориг- оор, оролдосотой һайнаар лаһанай, мүн ниитэ-полити- э хүдэлмэриин зүбөөр табиг- анай ашаар хабарай тарилга тэйгээр, шанаршье һайнтай- үнгэргэгдөө һэн. Илангаяа һэн хүсэд нормоороо таригда- бүхы тарилгамнай хараалаг- н гурим соогоо хэгдээ. Үй- бэриин управлениин колхоз, озуудтахи ажалшадай үүсхэл олго гаргаһанай ашаар бү- таряалан дээрэнь һайн урга- гараа. Ажахынууднай авгу- н һүүл багаар таряагаа ху- жа эхилээд, эршэмтэйгээр лажа байтарнь түрүүшын борoo орожо, зарим тэды үүлаа. Тиигэбэшье сентяб- н түрүүшын арбан хоногто алгын хүдэлмэри үргэн да- атайгаар ябуулагдажа, ажа- эршэ үдэрһөө үдэртэ түргэд- эһэн байна.

артийна комитеднай социалис сөөнэй үрэ дүнгые таряа алга, тушаалгын үедэ үдэр гаргажа байха зорилго ню- й партийна организацинуу- урда табяа. Ажалай түрүү- лэй амжалта туйлалтые үргэ- р харуулжа байхын тула «Ле- эй туг» газетэдэ Хүндэлэлэй бар бии болгогдоо.

Түсэбһөө гадуур таряа ехээр лдахын түлөө Кубаниин та- шадай үүсхэлээр социалис мү- сөөн управлениин ажахынуу- дунда үргэнөөр дэлгэржэ, яашад болон механизаторнуу- ажалай ехэ амжалтада зо- жуулаа. Тиигээд управлениин хоз, совхозуудай ажалшад эндөө 180 мянган центнер гэ- гү, али гүрэнэй түсэбһөө 2 н ехэ ороохо таряа тушаа- ди гэжэ үгэеэ үгэхэ аргатай о һэн.

Энэ мүрысөөндэ XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоз илаба. Эндэхи таряашад кубаниинхидай үүсхэлые һайшаан угтаад, байгша оной ургасаһаа 30 мянган центнерһээ бага бэшэ гэхэ гү, али зургаан жэлэй түсэбэй хэмжээтэй таряа гүрэндөө худалдахабди гэжэ мэдүүлээ. Энэ колхозойхидой (түрүүлэгшэнь П. Ц. Хайдапов, парткомойнь секретарь Н. Г. Бадмаев, главна агрономынь В. Д. Николаев) хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ, гүрэнэйнгөө амбаарта 34497 центнер таряа оруулһан гэхэ гү, али долоон жэлэй түсэб дүүргэһэн тухайдань баяр баясхалантайгаар тэмдэглэжэ байнабди.

Абаһан уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэһэн тухайдаа «Эрдэм» колхоз (түрүүлэгшэнь Б. Б. Шагдыров, парткомойнь секретарь С. Д. Цыдыпов, главна агрономынь В. С. Дашиев), Сэлэнгын совхоз (директорынь Н. А. Мельников, парткомойнь секретарь С. Б. Цыбенов, главна агрономынь В. Ф. Михайлов) управлени доторoo түрүүлэн мэдээсэһэн байна. Эдэнэй удаа «Дружба» колхоз (түрүүлэгшэнь И. Ф. Иванов, парткомойнь секретарь И. М. Третьяков, главна агрономынь Н. А. Дмитриев) 25 мянган центнер таряа худалдаха уялгатай аад, 27200 центнер ороохо бэлэдхэлэй пунктда оруулаа. Погранична совхоз (директорынь С. В. Кривогорницын, парткомойнь секретарь Б. Т. Цыренжапов, главна агрономынь В. С. Шубин) абаһан уялгаһаа гадуур 4200 центнер таряа худалдаа. Тэрэшэлэн Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз бэлэдхэлэй пунктда 15530 центнер таряа тушаажа, уялгаяа үлүүлэн дүүргээ. Мүн Ранжуровай, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозууд таряа тушаалгаар хоёр-гурбан жэлэй түсэбүүдые дүүргээд байна.

Түрүү онол арга бүри үргэнөөр хэрэглэһэн, социалис мүрысөө дэлисэ ехэтэйгээр дэлгэрүүлһэн, замай залуушадай улам олошорһон ушар энэ жэлэй хуряалгын онсо илгаань болоно. Энээнэй ашаар таряа хуряалга, гүрэндэ худалдалга хэзээ хэзээнэйхиһээ эршэмтэй һайнаар ябуулагдаа. Бүхы колхознигуудай, совхозуудай хүдэлмэришэдэй ажалай болон политическэ эдэбхи үүсхэлынь уртаса хуряалга, тушаалгын амжалта хангаа. Партком, партийна эхин организацинууд, партийна группанууд механизаторнуудай дунда социалис мүрысөө зүбөөр эмхидхээд, хуряалгын үедэ партийна болон партийно-комсомолой группануудые бии болгоо, агитаторнуудые олоор томилжо, тэдэнэй ажалые һайнаар хүтэлбэрилөө. Илангаяа XX партсъездын, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозуудай, Погранична совхозой, мүн «Дружба» колхозой партийна организацинууд ехэхэн хүдэлмэри хэһэн байна. Жэшээнь, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой 3-дахи бригадын партийна группа (группарторгнь А. Н. Галсанов) полевой станда харуулан ойлгуулха агитациин хэрэгсэлнүүдые бүрин бии болгожо, механизаторнуудай дунда социалис мүрысөө шадамараар эмхидхэн, тэрэнэйнгээ үрэ дүнгүүдые хаһа сагтань гаргадаг байгаа. Тиигэһэнэй ашаар бригадынхид ургасаяа богони болзорто хуряажа, гүрэндөө таряа ехээр худалдаа, намарай паар хахалха түсэбөө дүүргээ. «Дружба» колхозой партийна группанууд (группарторгнуудынь нүхэд Жарников, Батомункуев) коммунистнууд, комсомолшуудаа гол газарнуудта табяад, эмхидхэлэй, ойлгууламжын ехэ хүдэлмэри ябуулһан тухайдань тусхайлан тэмдэглэмээр.

Ургаса хуряалгын үедэ олохон механизаторнууд эсэшэ сусашагүй оролдосотойгоор хүдэлжэ, ехэ амжалта туйлаа. Жэшээлэн хэлэбэл, XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой комбайнер Дамдин Будажапов «С-6» комбайнаар 645 гектар таряа хуряажа, 7 мянган центнер ороохо сохёо. Хяагтын совхозой комбайнер Максут Бахтияров «СК-3» комбайнаараа 500 шахуу гектар таряа хуряаһан байна. Мүн комбайнернууд С. Эрдынеев, Ц-Д. Очиров, П. Гылыков (XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоз), К. Казаков, Б. Козолупенко, Г. Овчинников (Хяагтын совхоз), П. Ефремов, Б. Нимаев, А. Волосатов, Б-Ц. Нимаев (Сэлэнгын совхоз), И. Цыренов, И. Бадмаев, Л. Вампилов, Г. Балсанов («Эрдэм» колхоз), Н. Будаев, М. Симонов, Ф. Рыжков (Погранична совхоз) болон бусад олон нүхэд үндэр бүтээсэтэ ажалай үльгэр жэшээ харуулба.

Хадагдаһан баалай сохигдожо, комбайнаар сэхэ хуряагдажа эхилһэн түрүүшын үдэрһөө ороохо таряан бэлэдхэлэй пунктда таһалгаряагүй зөөгдэжэ захалаа һэн. Автомашинануудай дутамаг дээрэһээ зарим тэды бэрхэшээл ушарһан байгаа. Тиигэбэшье колхоз, совхозуудай, мүн ондоо тээһээ ерэһэн автомашинануудай жолоошод унтаха нойр, амарха амаралтаяа мартажа хүдэлөө. Хяагтын таряашад ехэ туһа хүргэһэнэйнь түлөө Улаан-Үдын 7-дохи авто-ажахын, Хяагтын хоёрдохи АТК-гай, мүн бусад предприяти, эмхи зургаануудай жолоошодто халуун баяр хүргэнэ.

Колхоз, совхозууднай ороохо таряа гүрэндэ тушаахатаяа хамта ерэхэ жэлэйнгээ ургаса тухайда һаналаа табилсан, эрхим үрэһэ хүсэд хүрэхөөр хааха гэжэ оролдоо. Управлениин ажахынуудаар бүхыдөө 18168 гектар намарай эртын паар хахалагдаа.

Үйлэдбэриин управлениин ажалшад гүрэндэ таряа худалдаха уялгаяа дүүргээд, бүхы ороохото, бобово ургамалнуудай, хартаабхын, саахарай свёклын, овощой ургаса ойрын үдэрнүүдтэ хуряажа түгэсхэхэ, мүн намарай паар ехээр хахалха, үрэһэ хүрэнгээ тарилгын шанарта хүргэхын хойноһоо шармайн оролдожо байна.

Агротехникын ашаар

нэ жэлдэ манай совхоз урга- хуряалгаяа урагшатайгаар лажа, гүрэндөө таряа тушаа- түсэб, социалис уялгаяа ам- атайгаар дүүргээ. Эхэ оро- амбаарта 24200 центнер ан, гол түлэб шэниисэ оруу- аа гээшэ. Тиигэжэ гүрэндэ а тушаaха социалис уялгаяа 00 центнерээр үлүүлһэн бай- ди. Тэрэ тоодо манай трактор- таряан ажалай бригада 6 ган центнер таряа тушаа- , социалис уялгаяа 1 мянган тнерээр үлүүлбэ.

үрэнэйнгөө урдахи социалис лые дүүргээд, совхознай хүсэд эхэ үрэһэ хүрэнгэ хааха, мүн ай тэжээлдэ таряанай һүүл аад гаргашалха аргатай бо- . Манай 1-дэхи бригада мү- 2 мянга гаран центнер шэ- сэ сэбэрлэжэ, тарилгын ша- а хүргөөд, амбаартаа хада- . Эдэ үдэрнүүдтэ үрэһэнэй а сэбэрлэхэ хүдэлмэри үдэр, гүй ябуулагдана.

вхознай байгша оной улари- муу байбашье, яагаад бараг н ургаса абажа, гүрэндөө иимэ таряа тушаабаб?

ээниие гайхахаар бэшэ. Нэ- кеэр, совхознай энэ жэлдэ са ехэтэй шэниисын тарилга ад үргэдхэһэн байна. Ганса- манай бригада мүнөө жэл га шэниисэ нёдондонойхиһоо таряа һэн. Шэниисээ гол паар дээрэ, шэнээр хаха- һан газарта таряабди.

һүүлэй жэлнүүдтэ совхозой алтэд нютагай эрхэ бай- тaaраха агротехникэ нари- сахиха, газараа һайнаар эл- хэ, эрхим шанартай, баян үгэдэг үрэһэ хүрэнгөөр а хэхэ асуудалда гол ан- аа хандуулна.

Хяагтын адагта 1956 хойшо агрономоор хүдэлөөд, энэ жэлэй март һараһаа эндээ тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир болонхойб. Нэгэн доро агрономическа хүдэлмэри ябуулнаб. Юуб гэхэдэ, бригададамнай ондоо агроном үгы юм.

Долоон жэлэй туршада эндэ хүдэлхэдөө, ажахынгаа эрхим сортын үрэһэ хүрэнгэтэй болгохо оролдолго гаргаһан байнаб. Тиигэжэ һүүлэй жэлнүүдтэ бүхы тарилгаяа сортовой үрэһөөр хэдэг болонхойбди. Энэ жэлдэ манай бригада 2300 гектар шэниисээ барандань «Онохойская-4» сортын үрэһөөр таряа. Обёос бүхыдөө манай үрэһөөр, гэршүүхэ — «Бурятская» сортын хүрэнгөөр таригдаһан байна. Мүн совхозой бусадшье бригаданууд тарилгаяа һайн сортын үрэһөөр хэдэг болонхой.

Хабарай тарилга, ургаса хуряалга саг болзортоо үнгэргэгдөө. Ургаса хуряалгада манай бригадын механизаторнууд илангаяа шалгаржа гараба. Комбайнер Анатолий Рявкин сентябриин 20 хүрэтэр 310 гектар таряа хуряагаад, хүршэ бригададаа туһалхаяа ошонхой. Залуу комбайнер Намсарай Будаев «СК-3» комбайнда түрүүшынхиеэ хүдэлһэн болобошье, мүнөө 312 га таряа хуряагаад байна.

Хабарай тарилга, паар хахалалга, ургаса хуряалга дээрэ трактористнууд аха дүүнэр Николай, Василий Андреевский, Зуфар Рахматулин гэгшэд жэшээтэ һайнаар хүдэлнэ. Эдэнэрэй ашаар кукуруза саг соогоо хуряагдаа. Бригадамнай бүхы 550 га кукурузаяа сентябриин 15 хүрэтэр хуряажа дүүргээд, 3340 тонно силос дараһан байна.

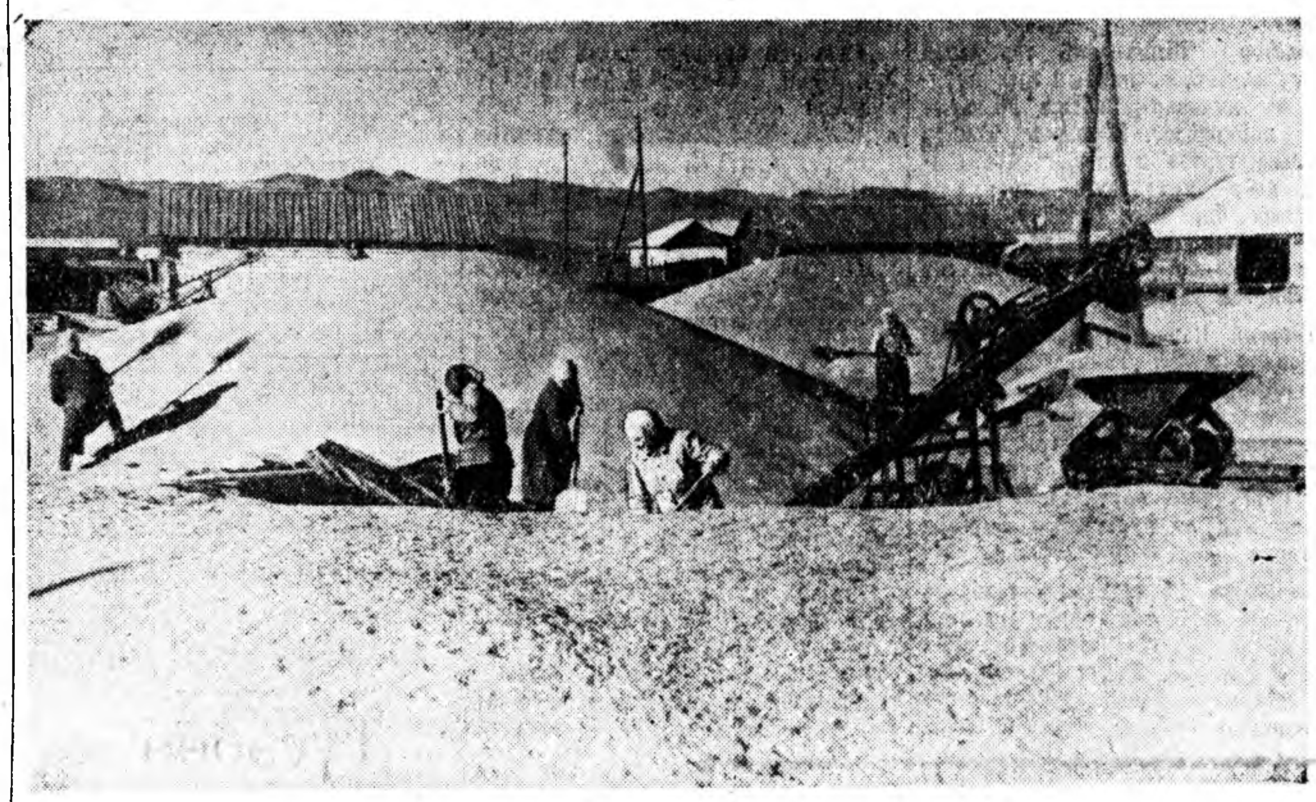
Мүнөө үедэ шэниисэ, хара таряагаа хуряажа дүүргээд, поли дээрэхи һолоомоё суглуулжа, намарай паар хахалжа байнабди. Манай бригада 1150 гектар дээрэхи һолоомо суглуулаад, тэрэнээ һурилжэ дүүргэхэ дүтэлөө. Һүүлэй мэдээгээр 900 гектар намарай паар хахалагданхай.

Манай бригада саахарай свёклын бараг ургаса абана. Нёдондо 20 гектар таряад, га бүриһөө 129 центнер ургаса абаа һэмди. Мүнөө жэлдэ 56 гектар таряад, тэрэнэйнгээ хахадһаа ехыень хуряагаабди. Тиихэдэ гектар бүриһөө 100 центнер саахарай свёкло хуряагдана. Энэмнай гахайда тон һайн тэжээл болохо бшуу.

Эдэ жэлнүүдтэ минеральна үтэгжүүлгэ нилээд ехээр хэрэглэдэг болонхойбди. Байгша ондо манай бригада кукурузын, саахарай свёклын тарилгада 750 центнер минеральна үтэгжүүлгэ хэрэглээ. Энээниие газар хахалхынгаа урда тээ тараадаг заншалтайбди. Минеральна үтэгжүүлгэ ургаса дээшэлүүлхэдэ ехэл туһатай байна.

Саашадаа хүдөө ажахын ургамалнуудай ургаса дээшэлүүлхэ, Эхэ орондоо бүри ехэ таряа тушаадаг болохын тула эсэшэ сусашагүйгөөр оролдохобди.

Н. Кудинова,
Буряадай АССР-эй габьяата агроном, Погранична совхозой 1-дэхи тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир.

Погранична совхозой 1-дэхи отделениин тоог дээрэ үрэһэнэй таряа сэбэрлэжэ байна.

Комбайнернууд баяртай

Загастайн Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой комбайнер Ц-Д. ЛУБСАНОВАЙ хөөрөөнһөө

Манай Хяагтын управлениин ажахынууд гүрэндэ таряа худалдаха, тушааха социалис уялгаяа республика доторoo түрүүлэн дүүргээ гэжэ дуулахадаа, бидэ комбайнернууд угаа баяртай байнабди. Юуб гэхэдэ, энэ амжалтада бидэнэрэйшье хубита бии.

Манай колхозой механизаторнуудай, таряашадай оролдосотойгоор ажаллаһанай ашаар энэ жэлэй гандуу уларилда бараг ургаса гараһан байна. Энээнээ хаһа саг соонь, гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа абахын хойноһоо колхозой комбайнернууд, трактористнууд «унаһан малгайгаа абаха сүлөөгүйгөөр» ажаллажа байнхай.

Таряа хуряалгын эхилхэһээ хойшо комбайнернуудай хоорондо социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрээ. Мүрысөөнэй дүн саг үргэлжэ согсологдожо байдаг.

Комбайнернуудай һаадгүйгөөр ажаллаха хэрэгтэ колхозой правлени ехэ анхарал табяа. Поли дээрэ ажаллажа байһан хүнүүдые халуун эдеэгээр таһалгаряагүй хангана. Комбайнууд бүлэг бүлэгөөрөө хүдэлгэгдэнэ.

Эдэ бүгэдын ашаар манай колхозой комбайнернууд ороохо таряагаа хуряажа барагсаагаа.

Бидэнэр колхозой 3-дахи отделенидэ ажалланабди. «СК-3» комбайнаар хүдэлмэриин 24 үдэрэй туршада 480 гаран гектар хуряагааб. Минии туһалагша комбайнер Цыретор Шарапов оролдосотойгоор ажаллана. Хоюулаа ээлжээлэн, үдэр, һүнигүй хүдэлнэбди.

Таряа комбайнаар сэхэ хадахадаа зарим үдэр 27 гектарта хүргэнэбди. Бухыдөө энэ үе соо 3000 гаран центнер таряан сохигдоо. Тиигээд бидэ хоёр 20 түхэригэй шанда хүртөөбди.

Комбайнайнгаа хойноһоо техническэ харууһа нарин нягтаар хэдэгбди. Тиимэһээ комбайн заашье һаадгүйгөөр хүдэлгэгдэһэн байна.

Шэнэ ургасаяа гээлтэ хоролтодо оруулхагүй, һолоомоё жэгдэ һайнаар буулгахые ходол хүсэжэ ябадагбди.

Ургаса хуряалгын эхилхэһээ урид «СК-3» комбайнаараа хүдэлмэриин 30 үдэр соо 500 га хуряаха уялга абаа һэмди. Энэ уялгаяа үглөө-мүнөө дүүргэхэмнай.

Тэрэшэлэн манай колхоздо һайнаар хүдэлдэг механизаторнууд, комбайнернууд олон. Жэшээнь, комбайнернууд Бударадна Будацыренов, Алексей Бальчинов болон бусад магтаалда хүртэдэг.

Шэнэ газарай шэмэ ехэ

Энэ намартаа манай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозһоо халима дүүрэн таряа ашаһан баржанууд, автомашинанууд бэлэдхэлэй пунктнууд тээшэ ябажал байгаа. Эхэ ороной амбаарта 34497 центнер Ноёхоной талхан ороо. Энэмнай гүрэнэй түсэбые долоо дахин дүүргэһэн болоно. Иигэжэ урдань биратай таряа гүрэндөө тушаадаггүй манай колхозой гэшүүд шэнэ ургасын дээжэ элбэгээр гүрэндөө оруулба гээшэ.

Манай нютагай малша зонууд үргэн ехэ бэлшээри дээрээ дүн сагаан хонидые олоор бэлшээжэ байхадаал һанаагаа амардаг байгаа. Шэнинсэгүйгөөр байжа болохо, теэд бэлшээригүйгөөр байхын аргагүй гэһэн зоригоор артелиин ажахы эрхилэгдэдэг байһан. Иимэ һанаа бодол баримталжа байхадаа колхозоймнай гол баялиг болохо элдүүриин газар аша үрэ багаар үгэдэг байһан юм. Жэлэй дүүрэхэдэ газар таряалангай ажахыһаа олзо доход тон бага орогшо һэн.

1961 оной дүн хараадшье үзэхэдэ, таряалан дээрэмнай обёос, зелёнко ехэхэн һуури эзэлээ. Теэд эдэ «хайрата» ургамалнууднай бидэнэрэй хүсэл зоригые хангажа шадаагүй. Тэрэ жэл 840 гектарта обёос, мянга гаран гектарта зелёнко, 580 гектарта ешмээн таригдаа. Тиигэжэ бүхыдөө 6095 центнер таряа суглуулжа абаа һэмди. Тэрэнһээ гадна 2100 гектар таряалан паар болгогдонхой байгаа. Шэниисэ тиихэдэ үшөөл гол һуури эзэлээдүй байһан юм.

Энэ янзаар ажахыгаа саашадань эрхилжэ болохогүй байһаниинь элирбэ.

1962 ондо бидэнэр шэнэ газар ехээр элдүүрилхэ гэжэ шиидээ һэмди. Энэмнай манай колхознигуудай ёһо заншалда ехэхэн хубилалта хээ. Бэлшээриин газар, сабшалан хахалха гээшэмнай хүтэлбэрилэгшэдэй ухаагаа алдаһан ябадал ха гэжэ хэлэхэшье хүнүүд байгаа. Теэд шэнэ газар элдүүрилһэнэйл ашаар нёдондо хахалагдадаг газараа 8291 гектарта хүргөөбди. Энэ газартаа юу тарибал дээрэб гэһэн асуудал гараа. Нэн түрүүн кукуруза 900 гектар хүрэтэр үргэдхэгдөө. Кукуруза гол түлэб шэнээр хахалагдаһан Шанаа гэжэ газарта таригдаа. Эндэ урдань хониной бэлшээри байһан юм. Тиигэжэ муухан бэлшээри байһан газарта хүжэтэмэ үндэр кукуруза ой модон шэнги урган гараа бэлэй. Кукурузаар 10 мянган тонно силос дарагдаа. Обёос, зелёнкын тарилга хороогдожо, 3150 гектарта шэниисэ таригдаһан байна. Эдэ бүгэдын ашаар нёдондо газар таряалангай һалбариһаа 135262 түхэриг олзо абтаа гэхэ гү, али урда жэлэйхиһээ дүрбэ дахин ехэ доход ороо һэн. Энэ ушарта таряалангай газарые шэнэ эрилтын ёһоор хубаарилха хэрэгые буруушаадаг хүнүүдэй аман хаагдаһан байха.

Энэ жэлдэ бидэнэр үшөө 2700 гектар шэнэ газар элдүүрилээбди. Урда жэлэйхидээл адли шэниисын, кукурузын тарилгые үргэдхэхэ зорилго табигдаһан байна. Урда жэлэйхиһээ шэниисын тарилга 2000 гектараар үргэдхэгдөө гэхэ гү, али шэнээр хахалһан газар дээрэ 1400 гектар таригдаһан. 1100 гектарта кукуруза һуулгагдаа.

Колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй урдахи зорилгоёо зүбөөр гү, али буруугаар хараалһыень шиидхэхын тула хүдэлмэриин дүн хараха хэрэгтэй. Табиһан зорилгомнай зүб гэжэ бидэнэр тоолонобди. Юуб гэхэдэ энэ жэлдэ урдынхиһаа гурба дахин тооной ехэ таряан гүрэндэ тушаагдаа бшуу. Тиигээд өөрыгөө үрэһэ хүрэнгөөр хүсэд хангаабди. Мүнөө үедэ 21000 центнер үрэһэнэй 16000 гаран центнерынь хаагданхай. Колхозой тоогууд дээрэ колхознигуудта хубааха, адуу малай тэжээлдэ орохо таряан бии.

Гектар бүриһөө шадаал һаа аша үрэ ехээр абаха гээшэ манай хүдэлмэриин гол хараань болонхой. Байгша ондо колхознай 50 мянган центнерһээ бага бэшэ шэниисэ хуряажа абахаар. Тиигэжэ газар таряалангай һалбариһаа 200 мянган түхэриг олзо орохоор хүлеэгдэнэ. Хараад үзыт: 33 мянган түхэриг олзо орожо байһаар, тэрэмнай 200 мянган түхэриг хүрөө! Энэмнай шэнэ газар ехээр элдүүрилһэнэй аша үрэ гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Энэ баяр баясхалантай үдэртэ колхозой агроном В. Николаев тухай хэдэн халуун үгэ хэлэхэ хүсэлтэйб. Энэмнай ёһотой бэрхэ мэргэжэлтэ гээшэ. Агрономоор олон жэлдэ хүдэлөөгүйшье һаа, колхозой газар таряалангай хүгжэлтэдэ тэрэ ехэхэн үүргэтэй байба. Хүдөөдэ энэ нүхэр шэнги мэргэжэлтэд олон ба[illegible] гэжэ колхозой түрүүлэгшэ байһан хадаа юрөөхэ байнаб. Нүхэр Николаев хабарһаа эхилээд лэ мүнөө хүрэтэр поли дээрэһээ холо ошоногүй. Энэ жэлэй ургаса хуряалгын хүсэд дүүрээгүй байхада, тэрэ ерэхэ жэлэй ургаса тухай бүхыдэнь бодомжолоод байна. Хойто жэлдэ 6200 гектарта шэниисэ, 1200 гектарта кукуруза, 300 гектарта горох тарихаар хараална. Энээниинь колхозой правлени бүрин дэмжэжэ, эгээл зүб гэжэ тоолоно.

Энэ жэлэй хүндэ хүшэр хуряалгын хүдэлмэриие бэе дээрээ дабажа гараһан түрүү хүнүүд, механизаторнууд тухай онсо тэмдэглэхээр. 1100 гектар кукуруза хуряажа абаха, гүрэндөө таряа тушааха уялгаяа дүүргэхэ, 2129 гектар намарай паар хахалха гээшэмнай тиимэ бараг хэрэг бэшэ ха юм. Дамдин Будадоржиев «С-6» комбайнаар 645 гектар таряа хадажа, 11 мянган центнер таряа сохёо бшуу. Петр Гылыков «С-3» комбайнаар 411 гектар, Сергей Эрдынеев 384 гектар хуряаһан байна. Мүноөшье колхозой поли, тоог дээрэ халуун хүдэлмэриин охин үдэр, һүнишье замханагүй.

Хуряалгын хүдэлмэри дүүрэхэ тээшээ дүтэлөө. Арба гаран трактор намарай паар хахална. Һолоомон суглуулагдажа һурилэгдэнэ. Тоогууд дээрэ үрэһэнэй таряан сэбэрлэгдэжэ, ерэхэ ургасын үндэһэ һуури табигдана.

П. ХАИДАПОВ,
XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

Загастайн Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүү комбайнер Цыден-Дамба Гомбоевич Лубсанов (зүүн гарһаа) «СК-3» комбайнаар 480 гектар таряа хуряагаа.

Хяагтын аймагай Погранична совхозой түрүү комбайнер Федор Максимович Рыжков «СК-3» комбайнаар 500 гектар таряа хуряагаа.

Жолоошод үгэдөө хүрөө

Ургаса хуряалга, тушаалгын эхилхэһээ урид бүхы автомашинануудаа наринаар бэлдэжэ, бэелүүлхэ зорилгонуудаа тодорхойлһон байгаабди. Тиихэдэ шэнэ ургасын таряае саг соонь зөөхэ хүдэлмэридэнь колхоз, совхозуудта туһалха гэһэн ехэ, харюусалгатайшье уялга коллективэй урда табигдаа һэн.

Гүрэндэ таряа тушааха социалис уялгаяа болзорһоонь урид дүүргэһэн Хяагтын таряашадай түлөө баярлаха зуураа, ажалай энэ амжалтада бидэ автомобилистнуудай хубита бии гэжэ урматайгаар тоолонобди.

Полидо гарахынгаа урда жолоошодой хамтын суглаан дээрэ Краснодарай хизаарай авто-ажахынуудай хандалга зүбшэн хэлсээ һэмди. Тиихэдээ манай коллектив краснодарайхидһаа гээгдэхэгүй гэжэ шиидэһэн юм. Ажаллажа байхадаа заашье миин зогсохогүй, машинаяа ходо бэлэн байлгаха гэжэ хэлсэгдээ һэн.

Автомашинануудаа һаадгүйгөөр хүдэлгэхын тула техническэ туһа саг соонь хүргэхын тула, заһабарилгын түхеэрэлгэ тусхай машина дээрэ тодхожо, слесарьнүүдэй бригадые ажахынуудаар ябуулаабди. Хэрэгтэй зэр зэмсэг, запчастьнууд тэндэ бии байгаа. Слесарьнүүдэй бригаднуудые коммунистнар И. П. Мальцев, Г. И. Туговиков гэгшэд даажа ябаа.

Ургаса хуряалгын үедэ автомашинануудай хүдэлмэридэ хиналта табиха, жолоошодой дунда политическэ болон эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулха зорилгоор колхоз, совхозуудта коммунистнар нүхэд Поздняков, Корнаков, Овсянников гэгшэд томилогдоо һэн. Тэдэнэр үе үе хүдөөгөөр ябажа, хүнүүдэй хэр ажаллажа байһые шалгадаг, жолоошодой байра байдал харадаг, тэдэнэрэй дунда хөөрэлдөө үнгэргэдэг байгаа. Партийно-гүрэнэй хиналтада туһалха бүлэг, дүрбэн пост хуряалгын үедэ хёрхоор хиналта хэжэ гараа.

Ажахы бүхэндэ манай жолоошод магтаалтайгаар хүдэлбэ. «Родина» колхоздо ошоһон жолоошон, коммунист Анатолий Бохач ажалдаа, жэшээтэ һайнаар хандаһанай түлөө хэдэ дахин Улаан туг абаһан, шагналда хүртэһэн байха юм. Бэлэдхэлэй пунктда 900 тонно таряа зөөгөө.

Мүн жолоошод Г. Тараканов, Ю. Каленов, Ю. Некрасов, В. Синицын, Н. Степанов, Н. Плахов, Б. Шайдуров, Г. Смолин болон бусад олон нүхэд таряа зөөлгөөр шалгаржа гараһан байна.

Коммунис ажалай коллективэй нэрэ зэргын түлөө тэмсэжэ байһан манай коллектив ургаса хуряалга дээрэ абаһан социалис уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэбэ. Авто-ажахын жолоошод бүхыдөө 44 мянган тонно силосэй ногоо бэлэдхэлэй пунктда, мүн комбайнһаа 19 мянган тонно таряа зөөгөө.

М. Кострикин,
Хяагтын 2-дохи авто-ажахын партбюрогой секретарь.

Хүмүүжүүлгын худэлмэриин дүршэлһөө

Ажал хэжэ хүн хүмүүжэдэг

Суртал-хүмүүжэлэй худэлмэриин ээлжээтэ зорилгонууд КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, энэ асуудалда хаа хаанагүй үшөө ехэ анхарал хандуулагдадаг болобо.

Хүмүүжүүлгын худэлмэрие хайшан гэжэ һүлөө ехэтэй болгохоб, шэнэ хүниие амжалта түгэсөөр хүмүүжүүлхэб гэһэн хөөрэлдөөн Улаан-Үдын «Электромашина» заводой коммунистнуудай хоорондо, партийна, профсоюзай, комсомолшуудай суглаан бүхэндэ шахуу болодог байдаг. Мүн үдын хоолой үедэ гү, али халаанай забһарлалгын үедэшье энэн тухай худэлмэришэдэй хөөрэлдэжэ байхые дуулахат. Цех бүхэнэй ханын газетэдэ, «Дайшалхы хуудаһанда» мүн лэ энээн тухай бэшэгдээд байхыень уншахат. Харуулан ойлгуулха агитацишье шэнэ хүниие хүмүүжүүлгэдэ гол анхаралаа табиһан байдаг.

Зүгөөр хүмүүжүүлгын худэлмэриин голынь ажалда хүн бүхэниие коммунис ёһоор хандуулжа һургаха хэрэг болоно. «Электромашина» заводой партийна организаци энэ хэрэгтэ цехүүдэй начальнигууд, мастернууд тусгаар ехэ үүргэтэй гэжэ тоолодог. Тиимэһээ начальнигуудай, мастернуудай хүмүүжүүлгын ямар худэлмэри ябуулха тусгаар һануулга (памятка) табигдажа, партийна бюрогой заседани дээрэ баталагдаһан юм. Мүн коллективэйнгээ дунда хүмүүжүүлгын ямар худэлмэри ябуулһан тухайгаа мастернууд, цехүүдые даагшад һара бүхэндэ партийна суглаан дээрэ мэдээсэжэ байдаг. Тиигэжэ худэлмэришэдэй дундахи политико-хүмүүжүүлгын хэрэгэй түлөө цехүүдые даагшанарай, мастернуудай харюусалга ехэ болгогдоо.

Энээниие бодото жэшээ дээрэһээ хараад үзэебди. Жэшээнь, изоляционно участогай мастер Георгий Павлович Шиманский зонойнгоо дунда хүмүүжүүлгын нилээд ехэ худэлмэри ябуулдаг. Тэрэнэй участогта 46 худэлмэришэд тоологдоно. Тэдэнэр участогаа коммунис ажалай коллектив гэһэн нэрэтэй болгохын түлөө тэмсэнэд. Эндэ 10 худэлмэришэд коммунис ажалай ударнигууд болонхой.

Георгий Павлович худэлмэришэн бүхэнэй мэргэжэлээ хайшан гэжэ дээшэлүүлжэ, түрүү дүй дүршэлтэй, онол шадабаритай болоно байһые һонирходог. Үдэрэйнгөө нормо худэлмэришэнэй ямар нэгэн шалтагаанаар дүүргээгүй һаань, мастер тэрэниие тон һайнаар элирүүлээд, дутуу дунда зүйлыень тодорхойлжо үгөөд, нүхэр ёһоной туһаламжа үзүүлдэг. Мүн онол, шадабари ехэтэй худэлмэришэдынь дүршэл багатай нүхэдтөө туһаламжа үзүүлжэ, мэдэхэ юумэеэ заажа, мэдэхэ юумэеэ хөөрэжэ үгэдэг. Жэшээнь, изолировщица нүхэр Архипова халаан соогоо 40—45 катушка арайхан гэжэ орёодог байгаа. Тиигээд энэ нүхэртэ дүршэлтэй худэлмэришэн нүхэр Дунаева туһалха болоһон юм.

Эдэ хоёр нүхэд нягта холбоо барисаатай болоо һэн. Ехэшье удаан болоодүй байтар, изолировщица нүхэр Архипова нормоёо дүүргэхэһээ байтагай, үлүүлэн дүүргэжэ, продукциингаа шанарые эрид дээшэлүүлжэ захалба.

Мастер Шиманский тэрэшэлэн хүнүүдэй гэртээ, ниитын газарнуудта бэеэ ямараар абажа ябадагые угаа һонирходог. Жэшээнь Тамара Лакеева гэртээ хүндэшэг байдалтай, хоёр үхибүүгэдээ һургуулида һургажа бирахаяа болиһон, өөрөөшье тэдэнээ хүсэд хэрэгсээдэггүй, архи тамхяар дашуурдаг, һалхин хүнгэн зан гаргадаг байгаа.

Георгий Павлович профгруппоргтойгоо хоюулаа Тамара Лакеевагай гэртэнь хэдэн удаа ошоһон, тэрээнтэй һайсахан хөөрэлдэһэн байгаа. Эхэнэрнүүдэй советдэ мэдүүлжэ, Лакеевагай нэгэ үхибүүе интернат һургуулида оруулаад, нүгөөдыень мүн лэ һургуулида һургаха болгоо.

Өөрынгөө худэлмэридэ голодоһо гаргаха ёһогүй, тон үнэн сэдьхэлһээ хүн бүхэн худэлхэ зэргэтэй гэжэ мастер тоолодог. Нүхэд Заглада Леонов хоёрой бэшэгүүдэй газетэдэ тодилогдоод байхада, нүхэр Шиманский коллективэйнгээ дунда тон анхаралтайгаар уншажа үгэһэн байгаа. Мүнөө изоляционно участогта голодоһо гаргаха гэжэ олдэо байдаггүй, хэрбээ худэлмэридөө голодоһо гаргаһан баримтын үзэгдэбэл, шалтагаанииинь дары усадхагдадаг. Жэшээнь, Галина Новододская худэлмэридөө хаа-яа голодоһо гаргаадхидаг бэлэй. Тиигээд Галина тэрэнээ заһаха ехэ дурагүй, арсалдаа гаргахые һэдэдэг байгаа. Мастер хэдэн удаа Новолодскаяда хэлэжэ ядахалаараа, участогай хамтын суглаан дээрэ энэ асуудал табиһан юм. Мүнөө энэ нүхэр худэлмэридөө тон ханалгатайгаар хандадаг болоно, голодоһо гаргахаяа болинхой.

Ажалай журам эбдэгшэд ханын шог-газетэдэ гаргагдажа нюураа улайһан байха.

Газетэ, журнал захидаггүй нэгэшье хүн изоляционно участогта байхагүй. Парти, правительствын гадаадын болон дотоодын политикын шухала шухала асуудалнуудаар, мүн һүүлэй һонин тухайда Георгий Павлович өөрөө худэлмэришэдтэ хөөрэжэ үгэдэг.

Автокран бүтээдэг цехэй начальник Иван Егорович Перемитин сут худэлдэг нүхэдэйнгөө дунда угаа хүндэтэй. Яахадааб гэхэдэ, коллектив дотороо хүмүүжүүлгын худэлмэри саг үргэлжэ ябуулдаг, хүн бүхэндэ айхабтар анхаралтайгаар хандадаг. Залуу электро-гагнуурщан Альберт Загвоздкин архи уугаад, ажалдаа ерэдэггүй, түрэһэн эсэгэдээ хажар муугаар хандадаг болобо. Альбертые цехэйнгээ суглаан дээрэ хэлсээд үзөө, мүн гэр бүлэнэртэйньшье зугаалаад туршаа. Зүгөөр Альберт абһаар заһараадхибагүй. Тиихэдэнь Иван Егорович Перемитин энэ нүхэртэ ондоо «түлхюур тааруулха» гэжэ шиидэбэ. Ажалдаа Альбертын бишыханшье һайн үрэ туйлаа һаань, тэрэниие магтадаг, үлэ мэдэг эдэбхи гаргаа һаань, тэрэниие магтадаг, дэмжэдэг болоһон. Тиихэдэнь Альберт Загвоздкин эли бодо ондоо болоно захалаа. Альбертын туйлаһан ажалай амжалта тухайда «Молни» хуудаһанда нэгэтэ бэшэгдэһэн байба. Альберт эсэгэтэеэ суг худэлмэрилжэ, ажалаараа эсэгэсэ булиһан байба. Тиихэдээ Альберт бүришье хүхюутэй, омог дорюун болоно, ажалдаа ханалгатай, үйлэдбэриин түрүүшүүлэй дунда оролсохын түлөө тэмсэжэ эхилээ һэн. Тиигээд цехэйнь комсомолой организаци Альберт Загвоздкиниие ВЛКСМ-эй гэшүүн болгожо абаа юм.

Коммунис ажалай түлөө мүрысөөндэ хабаадаһан хүнүүдэй абари зан, үзэл һанал хубилжа байна. Жэшээнь, түмэршэ дархашуулай бригадын бригадир Михаил Гаврилюк ажалдаа тон һайнаар, үнэн зүрхэнһөө оролдодогшье һаа, ажалай нормо шэнээр хаража үзэхэ гэхэдэ ехээр дураа гутажа, «манай салин түлөөһэ хасаха гээ гүт» гэжэ уур сухалаа хүрэһэн байгаа.

Иван Егорович Перемитин энээндэ ехэ анхарал хандуулаа. Бригадын гэшүүдээр сүлөөтэй сагтаа ходо хөөрэлдэдэг, мүн ажалай нормые яахадаа хубилгаха хэрэгтэй байһые зохидоор тайлбарилжа үгөө. Тиигэжэ бригадын гэшүүд ажалай нормо хубилгаха үүсхэлые һайшаагаа бэлэй.

Иван Егорович Перемитин хэндэ хайшан гэжэ хандаха байһанаа тон наринаар, угаа һайнаар мэдэдэг. Энэ талаар хүнэй абари зан һайтар мэдэхэ багша шэнги юм. Жэшээнь, мастер Сорокин нэгэ үедэ архи намнадаг болоно, ажалдаа хайша хэрэгээр хандажа захалба. Иван Егорович тэрэниие мастерай тушаалһаа гаргаад, юрын худэлмэришэн болгоо һэн. Тэрээнһээ хойшо нүхэр Сорокин гансата бэеэ заһажа, архитай орёолдохоёо болижо, ажалдаа ханалгатай һайнаар хандадаг болонхой.

Кран бүтээдэг цехэй бүхы мастернууд агитаторнууд болонхой юм.

Мүнөө «Электромашина» заводой партийна организаци худэлмэришэдэй, инженерно-техническэ худэлмэрилэгшэдэй, алба хаагшадай[...]да хүмүүжүүлгын худэл[...] саашадань һайжаруулха хэмж[...]дые хараалаад бэелүүлжэ бай[...]

Хүмүүжүүлгын худэлмэри[...]лөө ехэтэй болгоһонойнгоо [...] заводой коллектив үйлэд[...] ашагтай һайн үрэ дүн туйла[...] оной хоёрдохи кварталай дүнг[...] «Электромашина» завод РС[...] Министрнүүдэй Советэй, ВЦ[...] дамжуулгын Улаан тугта, [...] мүнгэн шанда хүртөө. Мүнөө [...] бэриингөө август, сентябрь [...] даабаринуудые мүн лэ [...] дүүргээ.

Ц. МИТЫ[...]

Республикын колхоз, совхозуудай гүрэндэ хартаабха худалдаха түсэбэй дүүргэлтэ

1963 оной октябриин 1-нэй мэдээн

Үйлэдбэриин управленинүүд	Түсэбэй дүүргэлтэ (процентээр)
Хяагтын	79
Хориин	68
Зэдын	67
Улаан-Үдын	61
Түнхэнэй	57
Мухар-Шэбэрэй	50
Баргажанай	43
Кабанскын	18

Алексей Авдеев байгша ондо түрүүшынхиеэ «СК-3» комбайнда һуугаа. Тэрэ хэр залуушье һаа, үнинэй комбайнернуудһаа дутуугүй ажаллана. Совхозой залуу комбайнер мүнөө 300-гаад гектар хадаад байна. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: **Бэшүүрэй совхозой комбайнер А. Авдеев.**

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Хайран орооһониинь гутажа байна

Гүрэндэ таряа худалдаха социалис уялгаяа дүүргэбэбди, Эхэ оронойнгоо амбаарта ороoһо таряа тушаалга үргэлжэлһөөр гэһэн баяртай мэдээнүүд баян дэлгэр Мухар-Шэбэр, Бэшүүр нютагуудай колхоз, совхозуудһаа үдэр бүри орожол байна.

Жэшээнь, Суулгын совхозой худэлмэришэд гүрэндөө 40 мянган центнер таряа худалдаха уялгаяа үлүүлэн дүүргээ гэхэ гү, али түсэбһөө 1,6 дахин ехэ ороoһо тушаагаа. Тиихэдэ коммунис ажалай нэрэ зэргын түлөө тэмсэжэ байһан «Победа» колхозой таряашад Эхэ оронойнгоо амбаарта энэ жэлэй ургасаһаа 14 мянган центнер таряа худалдаа. Артелиин гэшүүд бии байгаа арга боломжоёо тоолоно үзөөд, үшөө мянган центнер тушаахабди гэжэ мэдүүлбэ. Тиигэжэ Бага-Куналейн таряашад гүрэндөө уялгаһаа гадуур 3 мянган центнер таряа худалдахань. Иимэ һайн жэшээнүүдые дурдаха болоо һаа, яһала олон.

Бахархан омогорхомоор эдэ мэдээнүүдэй хажуугаар бирагүй ахирхан мэдээнүүдэй шэхэндэ харшаар дуулдадагын халагламаар. Үйлэдбэриин управлениин «Эрдэм» совхоз Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз хоёр гүрэндэ таряа худалдаха социалис уялгаяа һаял хахадлажа шахуу ябахадаа, управлениеэшье, республикаяашье гэдэргэнь татана.

Һаяхан аймагай прокурор К. Т. Ангархаевтай хамта эдэ хоёр ажахынуудаар ябажа, гүрэндэ таряа худалдаха уялгаяа хэр дүүргэжэ байһаарнь һонирхобобди. Теэд ябаһан лэ газартаа ажалай абьяастай ушараагүй, харин дутуу дундануудтай, ороoһо тарянай тоог дээрээ обоо хүбөө болошоод, бороодо орожо, дотороо халажа, буритаж[...]рим газараараа ургажа байһан[...]тай дайралдаабди. Нэн түрүү[...]нинэй нэрэмжэтэ колхозые[...] харая. Энэ ажахы гүрэндэ 25[...] центнер ороoһо худалдаха уя[...] юм. Сентябриин 29-нэй мэ[...] уялгаяа һаял хахадлажа ябана[...] яахадаа колхоз бусадһаа иимэ[...] гээгдэлдэ орооб? Али ургасан[...] аад, худалдаха таряан үгы[...] гү? Тиимэ бэшэ. Таряанайнь[...]са хэзээ хэзээнэйхиһээ һайн[...] шааха таряаншье артелиин[...] складуудта обоо хүбөө. Жэшээ[...]дохи бригадын Мунхан гэжэ[...] тахи складта ерэхэдэмнай 8[...] центнерһээ дээшэ обоотой [...] хурада сохюулжа норошоод, [...] ургажа хэбтэбэ. Үнгэржэ [...] 120 центнер шэниисэнь хала[...]рэжэ, уурал баяан байба. Тэ[...]шье энээн тушаа һаналаа [...]гүй.

Ороoһонтнай юундэ иитэрээ[...] болооб? Машинада ашажа [...]лэй пунктда ябуулыт,—гэжэ[...]дые даагша Т. Горюновто хэ[...]

—Колхозой түрүүлэгшэ [...]нов бригадир Ф. Козлов хоёр[...]шина эльгээгыт. Ороoһомни[...] байна гэхэдэмни «үгөө эл[...]бди» гээд лэ ябашадаг. Теэд [...] машина ерэнэгүй. Найма[...] центнерэй хахадынь мүнөөшье[...] үгэхөөр бэлэн,—гээд тэрэ хэ[...]

Нээрээшье, тэрэнэй хэ[...]зүбтэй. Юуб гэхэдэ, хуряалгы[...]һанһаа хойшо энэ складһаа [...] Шэбэрэй авто-ажахын хоёр [...] арайхан гэжэ 2600 центнер[...] бэлэдхэлэй пунктда абаашаа[...]дын полинуудһаа сүүдхын 800[...] центнер таряан складта оро[...]нөө ороoһоёо буулгаха газарг[...]лонхой. Эгээ муу юумэнь юу[...]дэ, эндэнь авто-нэгнүүр ба[...] Тиимэһээ таряанай оршо[...]шыень миил таамагаар, [...] хаража тухайлаад бүридхэна[...]

Тус колхозтой хаяа хадха[...]һан «Эрдэм» совхозшье энэ[...] хүршэнэрһөө холо ошоогүй. [...] мүнөө жэлдэ гүрэндэ 60 [...] центнер таряа худалдаха уя[...] юм. Сентябриин 29-нэй мэ[...] совхоз арай шамайл 20 мянга[...] центнер таряа гүрэндэ худал[...]рэтэй. Харин тиихэдэнь 1-да[...]делениин складта аяар 19 [...] центнер таряан һүри һөөг [...]шоод, халажа хэбтэхэ юм. Да[...] машинанууд ябажа, шаба ша[...] зуурана. Энээниие складые [...] И. Калашников үдэрэй арбаа[...] хаража байгаад, ямаршье [...] абанагүй. Тэрэнэй мэдэлдэ 2[...] дэлмэришэд, ороoһо ашадаг 6[...]рэлгэ, таряа сэбэрлэдэг 4 [...] бии. Тэдэнэйнгээ ажалые [...] эмхидхээд байгаа һаань, ор[...]ряаниинь машинын мөөртэ [...]жа, шабар шабхатай зуур[...] байхагүй һэн. Таряан—Эхэ[...]ноймнай үнэтэ баялиг гээша[...]грамм ороoһо ургуулхын тү[...]лээд ехэ мүнгэ зөөри гаргаш[...]һан байха. Элбэгээр ургаһан[...]гаа гээлтэ хоролтодо оруу[...] шанар һайнтайгаар амбаа[...] орондо, бороо хурада сохюу[...]бар шабхатай зууража үшөө[...]һээнь гутаажа байһан зарим[...]тойл зэмэтэ ябадал хэнэ [...] Гэбэшье совхозой хүтэлбэри[...] иимэ байдал хаража байга[...]жээ абадатгүйнь гайхалта[...] иимэрхүү байдал совхозой [...] 3-дахи отделенинүүдэй тоог, [...]шье бии.

Дурсагдагша ажахынууд[...]бэрилэгшэд эдэ дутуу [...]дые анхаралдаа абажа, дар[...] хаха бэзэ гэжэ найдагдана[...] үнэтэ зөөридэ иимэ харю[...] һаланаар хандажа, нобшо[...] худэлжэ байха саг дүүрэ[...]

Б. Ж[...]
манай штатнабэш[...]

Республикын колхоз, совхозуудта үрэһэ хүрэнгэ хаалга тухай

1963 оной октябриин 1-нэй мэдээн

Республикын колхоз, совхозуудта үрэһэ хүрэнгын хэр хаагдажа байһан тухай тунхаглагдаһан мэдээе харахада, энэ шухала худэлмэри зарим үйлэдбэриин управленинүүдэй ажахынуудта удааржа байна. Шэниисын үрэһэ бэлэдхэхэ түсэбэй гурбанай хоёр хубинь лэ дүүргэгдөө. Мүн хартаабхын үрэһэн тон багаар бэлэдхэгдөө.

Үрэһэ хүрэнгэ хааха худэлмэри яахадаа иигэжэ удаараа гээшэб? Ороoһо тарянай, хартаабхын ургаса нёдондо жэлэйхиһээ бага бэшээр абтажа байнал. Тиимэһээ үрэһэндэ хэрэглэгдэхэ ороoһо таряан, хартаабхашье бии ха юм. Гансал колхоз, совхозуудай, үйлэдбэриин управленинүүдэй ударидагшад, мэргэжэлтэд һайн шанартай үрэһэ хүрэнгэ бэлэдхэхэ хэрэгтэ анхаралаа багаар хандуулна, зүндэнь табижархёод байна.

Кабанскын, Улаан-Үдын, Баргажанай управленинүүдэй ажахынуудта ерэхэ жэлэй тарилгын үрэһэ хүрэнгэ түсэбэй ёһоор бэлэдхэхэ бүхы арга боломжо бии. Теэд тэндэхи ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд түсэбөө дүүргэхэ аргамнай үгы гэһэн үндэһэ баримтагүй шалтагаан дурдана. Ерэхэ жэлэй ургасада анхаралаа багаар табиһанһаань болоно, дурсагдаһан управленинүүдэй ажахынууд мэдээн соо һүүлшын һууридаа ороһой. Илангаяа шэниисын үрэһэ багаар бэлэдхээ.

Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин ажахынууд городой ажалшадые хартаабхаар хангаха зэргэтэй. Теэд эндэхи колхоз, совхозууд хартаабхын үрэһэ тон багаар бэлэдхээ.

(түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Управленинүүд	Ороoһото, бобово ургамалнуудай үрэһэн	Тэрэ тоодо шэниисын үрэһэн	Хартаабхын үрэһэн
Баргажанай	37	47	75
Зэдын	55	96	55
Кабанскын	33	47	74
Хяагтын	46	65	44
Мухар-Шэбэрэй	59	78	77
Түнхэнэй	42	52	64
Улаан-Үдын	35	40	42
Хориин	49	73	32
«Скотооткорм» трестын совхозууд	27	49	—

Ажахынуудта хартаабха малталга дүүрэхэ дүтэлөөд, 68 мянган центнер үлүүтэй ургаса абтабашье, үрэһэндэ 32 мянган центнер хартаабха хадагалжа, түсэбөө миил 42 процент дүүргээд байна.

Мүн Хориин управлениин ажахынуудта хартаабхын үрэһэ хаалга тэсэшэгүйгөөр удааруулагдана.

Саашадаа иимэ удаанаар үрэһэ хүрэнгэ бэлэдхэжэ болохогүй. Хүдөө ажахын продуктнуудые улам ехээр үйлэдбэрилдэг болохын тула үрэһэ хүрэнгэ бэлэдхэхэ худэлмэрее шамдуулха саг тулаа. Республикын олохон ажахынууд гүрэндөө ороoһо таряа худалдаха социалис уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ. ургаса хуряалгынгаа худэлмэри дүүргэжэ байнхай. Тиимэһээ ороoһото, бобово ургамалнуудай, хартаабхын үрэһэ бэлэдхэлгэдэ бүхы ажалшадай анхарал хандуулха шухала.

Үрэһэ хүрэнгэ бэлэдхэлгые түргэдхэхэ — ажахы бүхэнэй нангин уялга. Колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, партийна организацинуудай худэлмэриин дүн гаргахада, үрэһэ хүрэнгэ бэлэдхэхэ түсэбэй дүүргэлтэ хараада абтаха зэргэтэй.

Түсэбөө сүм дүүргэбэ

Үргэн тэнюун Борьёогой талын «Коммунизм» колхозой бүхы таряашад, механизаторнууд долоон жэлэй табадахи жэлэй ургаса хуряалга дээрэ яһала горитой амжалта туйлаа гэхэдэ болохо.

Колхоз ороoһо таряа гүрэндэ худалдаха түсэб, уялгаяа сүм дүүргэжэ, бүхыдөө 7500 центнер тушааха түсэбтэй аад, мүнөө 18300 центнер таряа Эхэ оронойамбаарта оруулаа.

Артелиин механизаторнууд болон бусад колхознигуудай эдэ амжалта миил бэлэхэнээр туйлагдашоо бэшэ. Нэн түрүүн тэдэнэр булта бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллажа, сагай уларилай бэрхэтэй байдалые шадамараар гаталжа гараа. Илангаяа ажахын таряалан дээрэ ургаса хуряалгада шэнэ, түрүү аргануудүргэнөөр нэбтэрүүлэгдэжэ, машина техникэ бүтээсэ ехэтэйгээр худэлгэгдөө. Жэшээнь, комбайнуудые бүлэг бүлэгөөр худэлгэхэ арга хэрэглэгдээ. Таряа хуряалга дээрэ эрхимээр, даабаряа үлүүлэн дүүргэжэ ябаһан комбайнернуудые нэрлэхээр байна. Тусхайлбал, Жэмбэ Жамбалов, Мунко Лубсанов, Лосол Иванов, Доржи Гомбоев, Бальжа Ринчинов, Николай Раднаев гэгшэд тус тустаа «СК-3» түхэлэй комбайнаар таряа 300—400 гектар хүрэтэр хадаһан, хуряаһан байха юм. Таряа зөөлгэдэ шалгарһан жолоошод баһал габшагай һайнаар ажаллаа. Жэшээлхэдэ, Николай Цыренов, Бургут Ухинов, Владимир Цыбикжапов гэгшэд болоно.

Колхозой механизаторнууд, бүхы эрэгтэй, эмэгтэй колхознигууд гүрэндэ таряа худалдаха уялгаяа дүүргээд, мүнөө ургасаяа ойрын үдэрнүүдтэ хуряажа абахын түлөө эрмэлзэжэ, ажалайнгаа эршые нэгэшье һуладханагүй.

Д. Доржиев.
Зэдын үйлэдбэриин управлени.

Хура бороoһоо бэшэ, аали нобшоһоо...

Наратай үдэр, час бүхэниие гамтайгаар ашаглан, энэ жэлэйнгээ баян ургаса унжагайруулангүй хуряажа абаха гэһэн зорилгоёо Түнхэнэй таряашад хэр бэелүүлжэ байнаб? Олонхи ажахынуудта оролдолго хэшээл яһалал гаргагдажа, ушарһан бэрхэшээлнүүд дабагдажа байна. Гэбэшье совхоз, колхозуудта бии байһан техникын хүсэн хуряалга дээрэ дүүрэн хэрэглэгдэнэ гэхын аргагүй.

Ургаса хуряалгаар управлени соогоо бараг гэжэ тоологдодог Ленинэй нэрэмжэтэ колхозые жэшээ болгон абаад үзэе. Октябриин 1-нэй байдалаар энэ колхозой таряалангай гурбанайнь нэгэл хуби хуряагдангүй, 1221 гектар таряан үшөө түгсэг дээрээ һууна. Гүрэндэ таряа худалдаха уялгаяа колхоз 82 процент дүүргээ. Худэлмэриин иимэ ахир байһаниинь гансал сагай уларилһаа шалтагаалаа бэшэ, харин ажахыда бии байһан комбайн, автомашина бүхэнэй ороoһо хиидхэхэ, хатааха агрегат бүхэнэй һаадгүйгөөр, дүүрэн хүсөөрөө хэрэглэгдээгүйһөө ехэнхинь дулдыдаа.

Таряалан дээрэ худэлжэ ябаһан зоноор хөөрэлдөөд, бодото байдалыень хараад үзэхэлэ, энэ колхоз доторойнгоо арга боломжо мууса ашаглана. Жэшээлхэдэ, колхозой хоёрдохи, Зүүн Мүрэнэй отделенидэ таряа хадалгын эхилхэһээ хойшо гурбан комбайн ото худэлөө, һаяшаг дүрбэдэхи комбайн үгтөө. Теэд, нарата үдэрнүүдтэ хуряаһан талмайень хубаагаад үзэхэдэ, машина бүхэндэнь үдэрэй миил 5—6 гектар хүртэнэ. Ажалай бүтээсэ иимэ ахир машина зэбсэгэй эбдэрэлһээ худэлмэриин эмхидхэлэй дутагдалһаа болоо гэһэн тобшолол хэлтэй. Һаяшаг Тоорын отделенидэ тохёолдоһон ушарые гэршэ болгон дурдая. Сентябриин 23-най хахад үдэрһөө хойшо хоёр комбайн таряа сэхэ хадажа эхилһэн аад, удангүй нэгэниинь эбдэрээд, үглөөдэр нүгөөдэнь мүн лэ зогсошоо. Теэд хэр ехээр эбдэрээ юумэ ааб гэхэдэ, байра дээрэнь бэлээр бүтээжэрхихээр жэжэ эбдэрэл ушарһан байгаа. Жэшээлхэдэ, комбайнай һолоомо һолжоруулдаг механизмын нэгэ модон хэрэгсэлэй хухархада, механизаторнууд тэрэнээ заһаха, тааруулха хэбэртэй поли гэр хоёройнгоо хоорондо һүндэлһөөр сүүдхэ шахуу саг нүгшөөгөө. Иимэрхүү баримтануудые үшөөл олоор дурдажа болохо.

Энэ отделениин обин дээрэхи худэлмэри мүн лэ һайнаар ябана гэхын аргагүй. Складуудые даажа байһан нүхэр Багановһаа таряа тушаалга юундэ графигһаа иимэ ехээр гээгдэнэб гэжэ асуухада:

— Ороoһон нойтон,— гэһэн нэгэл шалтагаан дурдана. Сүүдхэлээ зуун центнер таряа хатааха хүсэтэй сушилкада найдаад, бэшэ аргаар ороoһо һалхидуулха, хатааха худэлмэри эрхилэгдэнэгүй. Обин дээрэ суглаһан ехэ ороoһонһоо, угайдхадаа, үрэһэ хүрэнгэ сэбэрлэжэ, амбаарта хааха арга бии аад, тиимэ юумэ хэгдэнэгүй. Эгээл иимэ ушарһаа хоёр мянган центнер ороoһон гүрэндэ тушаагдаад байха аад, сентябриин 24-нэй мэдээгээр миил 1200 гаран центнер ябуулагдаа. Оройдоо 500 центнер хүрэнгэ хаагдаһан нэрэтэй, мянга гаран центнер таряан ойроо хүртөөгүй—обин дээрэ хэбтэбэ.

Колхозой Шулуутын, Шанаагай отделенинүүдэй поли дээрэ хуряалга һайнаар эмхидхэгдэнхэй гэжэ мүн лэ хэлэхээр бэшэ. Тиин гэтэр, эндэхи Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз Түнхэнэй үйлэдбэриин управлениин баруун талын томо ажахынуудта орходоо, һурагүй бага таряалангай талмайтай, хуряалгын машина зэбсэгээр бусадһаа олон аад, ургаса суглуулгаяа иимээр унжагайруулна. Энэнь колхознигуудай һанал зобоохо бэзэ, поли болон обин дээрэ худэлэгшэдэй ажал эрид түргэдүүлэгдэхэ бэзэ гэжэ һанагдана.

Октябриин 1-нэй мэдээгээр ороoһото таряалангайнгаа гурбанайнь нэгые һая хуряажа байһан Түнхэнэй аймагай ажахынууд худэлмэриин үдэр, час бүхэниие хямгадан, техникэ, машинаа тон бүтээсэтэйгээр ашаглажа, хуряалгын ябаса хоёр-гурба дахин хурдадхаагүй бол, ехэхэн хохидолдо орожо магадгүй.

Ц. Дугаров,
манай тусхай корр.

Гвинейн Республикые амаршалба

СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев бэеэ даанги байдал — национальна һайндэртэйнь дашарамдуулан Гвинейн Республикын правительствын президент, түрүүлэгшэ Ахмед Секу Турэдэ амаршалгын телеграмма эльгээбэ.

Хани барисаанай, харилсан ажаллалгын, бэе бэеэ ойлголсолгын үндэһэн дээрэ Советскэ Союзай, Гвинейн арадуудай харилсаанууд хүгжэжэ байна гэжэ телеграмма соо хэлэгдэнэ. Эдэ харилсаанууд хоёр оронуудай арадуудай аша туһада, бүгэдэ ниитын эб найрамдалай аша туһада саашадаашье хүгжэн бэхижэхэ аабза гэжэ Н. С. Хрущев, Л. И. Брежнев найдажа байна.

(ТАСС).

Гидростанциин барилгашадта—үндэр шан

Кольско хахад арал дээрэ бодхоогдожо байгаа Ковдинско гидроэлектростанцинуудые барилгада туйлаһан ажалай гайхамшагта амжалтын түлөө, шэнэ техникэ нэбтэрүүлһэнэй, электростанцинуудые болзорһоонь урид ашаглалгада оруулһанайнь түлөө СССР-эй Верховно Советэй Президиум 1963 оной октябриин 1-нэй Указаар Ленинэй орден, «Хадуур ба балта» гэжэ алтан медаль барюулгатайгаар Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэ экскаваторай машинист Виктор Иванович **Герасимсикодо**, «Севгидрострой» управлениин начальник Семен Григорьевич **Цесарскада** олгобо.

(ТАСС).

СССР-эй Верховно Советэй Президиумдэ

Кольско хахад арал дээрэ Ковдинско гидроэлектростанцинуудые барилгада туйлаһан амжалтануудайнь түлөө СССР-эй энергетикын ба электрификациин гүрэнэй үйлэдбэриин комитедэй «Севгидрострой» управлениин болон бусад организацинуудай онсо шалгарһан 150 худэлмэришэд, хүтэлбэрилхы худэлмэрилэгшэд, инженернүүд, техникүүд СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй 1963 оной октябриин 1-нэй Указаар СССР-эй орден болон медальнуудаар шагнагдаба.

Ленинэй орденоор шагнагдагшад: бульдозерой машинист Г. П. Бигачев, экскаваторай машинист М. В. Жарипов, Кумска гидроузелай участогай начальник В. П. Минин.

Ажалай Улаан тугай орденоор 10 хүн, «Хүндэлэлэй тэмдэг» орденоор 32 хүн, «Ажалай габьяагай түлөө» медаляар 45 хүн, «Ажалдаа шалгарһанай түлөө» медаляар 60 хүн шагнагдаба.

Үндэр дээдэ шан

Совет далайн-сэрэгэй эрдэм хүгжөөхэ хэрэгтэ аша габьяатай байһанайнь түлөө, эрдэмэй, багшын ажал ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаадаһанайнь түлөө түрэһөөр 70 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан инженер — контр-адмирал Борис Алексеевич Денисовые СССР-эй Верховно Советэй Президиум 1963 оной октябриин 1-нэй Указаар Ажалай Улаан тугай орденоор шагнаха.

(ТАСС).

„Галаберэй шан“ Юрий Гагаринда барюулба

ПАРИЖ. (ТАСС). Астронавтикаар 1962 оной уласхоорондын «Галаберэй шан» түрүүшын совет космонавт Юрий Гагаринда барюулагдаба. Замбуулинай түбиие шэнжэлхэ хэрэгтэ гайхамшагта амжалта туйлаһанай түлөө энэ шан барюулагдадаг юм.

Валентина Терешкова Гаванада

ГАВАНА, (ТАСС). Дэлхэй дээрэ түрүүшын эхэнэр космонавт Валентина Терешкова октябриин 1-дэ Гавана ерэбэ.

Кубын Республикын президент Освальдо Дортикос, социалис революциин нэгэдэмэл партиин национальна хүтэлбэриин нэгэдэхи секретарь, Кубын хубисхалша правительствын премьер-министр Фидель Кастро, правительствын гэшүүд, Кубын олониитэ ажалшадай түлөөлэгшэд аэродром дээрэ Терешковае угтаба.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1963 оной октябриин 3.

ЗАЛУУ МЭРГЭЖЭЛТЫН ЗАМАЙ ЭХИН

...ихан барилгаһаа һаруул гоё ... шэнэ байра абахада, хүн ... баясагдаг ха юм. Дулаахан, ...атай. һайнаар түхеэрэгдэһэн ... дуратай. Тиимэһээ энээ... байса мэдэдэг барилгашад ... ажалда үнэн сэхээр ...дэг, оролдоо байна. Тэдэ... нэгэн—мастер Валентина ...риевагай ажал тухай хөөрэ... ...хэмжэрхүү.

...алентина Улаан-Үдын барил... № 3 училищи эрхимээр ..., Приморини хизаарай ...ми городой индустриальна тех... ...нураласхаар альгэгдэ... Техник мэргэжэлтэй бо... ...турал городтоо ажаллахаар ...жэ, тэрэниие нүхэдынь ...ргаар угтаа һэн. «Манай ...техник болоо, оролдостой, ...хүн даа».

...алентина хэдэн жэл ажал...айгаа һүүлдэ Улаан-Үдын ...ческэ арбан зургаадахи учи... ...мастераар томилогдоо

...Барилгашадые һайнаар ..., һуртаха гээшэмнай тин... ...амар хэрэг бэшэ байгаа. ...түрүүшынгээ жэл ажалла... Дүй дүршэлөөр баян боло... мастер Василий Иванович ...нщиков намда ходо туһал... —гэжэ Валя хөөрэнэ.

...эрээшье Валентинын эгээл ...ушынхеэ ажалда гарахаяа байхадань, Василий Иванович хажуудань ерээд:

— Энэш юрын хэрэг бэшэ. Барилгашан болохын тулада ганцал шабар зуураха, хирпигсээр хана ябталжа һураха тэды бэшэ юм. Үнэн сэхэ, энэрхы сэдьхэл заатагүй хэрэгтэй. Хэшээлээ эхилхын урда тээ харуулан ойлгуулха юумээ бэдэ. Шинии һургаһаар лэ хүнгэни дүршэхэ, ажалаа эрхилжэ эхилхэ ха юм,— гэжэ хэлээ һэн.

Тэрэ гэһэн сагһаа хойшо хэдэн һара үнгэрбэ. Валя хүмүүжүүлгын дүй дүршэлтэйшье болоо эхилээ. Удангүй тэрэнэй оролдолгын аша үрэ харагдаба. Һаяхан городой барилгын училищинуудай хоорондо дэлгэрһэн мүрысөөндэ илажа гараһанайнгаа түлөө Валентинын хүтэлбэрилдэг группада дамжуулгын Улаан туг барюулагдаба.

Валентинын группа мүнөө үедэ Улаан-Үдэ хотын Шмидт үйлсэдэ баригдажа байһан арбан зургаан байратай шулуун гэрэй газаадахи, досоохи талые жэлэн будажа, хэрэгтэй бүхы түхеэрэлгэнь бүтээжэ байна. Илангаа ерээдүйн барилгашад Антонина Сороковикова, Наташа Попова, Галина Игумнова, Надежда Перхотова гэгшэд габшагай ажалаараа суурхана.

— Сагай дулаан байһан дээрэ энэ гэрэйнгээ газаа талыень жалажэ, будажа дүүргэхэ зорилготойди,— гээд группын староста Антонина Сороковикова хөөрэнэ. Октябриин һайндэр болотор гэраа ашаглалгада үгэхэ зорилготойбди. Манай басагад халаанайнгаа нормо ходо 110—115 процент дүүргэнэ.

Гурбан хүн ехэл сүлөөгүй, шабар зуурана. Бусадынь зөөнэ, сагаадана, жэлэнэ. Иигэжэ хамтадаа, эбтэйгээр ажаллахада ямар урматай! Ямаршье хүндэ хүшэр ажал бэлэхэнээр бүтэшэхэ.

— Басагад, шамдагты! —гэжэ Тоня хоёрдохи дабхарай газаа талые жэлэжэ байха зуураа хашхарна. — Түргөөр! Үдэшэ болотор энэ талыень жэлэжэ дүүргэе.

— Өөрөө шамда! Бидэ үрдихэбди,—гээд доороһоо һүгөөдүүлэнь харюусана.

Энэ үедэ Василий Иванович Валя хоёр дооро бии болоно. Үбгэн мастер мүнөөдэр группын бүтээһэн ажалые хаража үзөөд, сэдьхэлээ эхэл ханаги.

— Энэ харагтылши. Хэн хоёрдохи дабхарые жэлэнэб? — гэжэ асууба.

— Манай староста, Тоня.

— Бэрхэл шолмо байна.

Хүмүүжүүлэгшэ Валя дуугүйхэн зогсожо, бүтүү энеэбхилнэ. «Һаял һэн даа, өөрөөшье ажалда дүршэжэ ядажа ябагша һэм. Мүнөө эдэ басагадые харахадаа, тэдэнэй ажалаар урмашан сэдьхэлни дүүрэн» гэжэ досоогоо һанаадхина.

— Валя, ши түрүүшээр ехэл һанаа үнөөн болоошо һэн гүбши. Харыш, эдэшни ёһотойл барилгашад болоол. Оролдолгыншни үрэ харагдаба,— гээд Василий Иванович гарыень адхаба.

— Үгы, тандал баяртаи хүргэхэ байнаб,— гээд Валентина энеэбхилбэ.

Залуу хүмүүжүүлэгшэ Валентина Дмитриева амжалта бэлэхэнээр туйлаагүй. Үдэшэ орой болотор ном һудар шагааха, басагадай таһалгада һүниин тэн болотор хөөрэлдэгшэ һэн. Залуу басагад эрмэлзэл, үүсхэлээр баян, тиимэбшэ тэдэниие ажалда урагшатай, эдэбхитэйгээр хабаадуулха, барилгашан мэргэжэлдэ һургаха гэшэ бэлэхэн хэрэг бэшэ байгаа.

«Эдэ басагад удангүй барилгашад болохо, зариманиинь эрдэмээ дээшэлүүлхэ, багшанар, мастернууд болохол. Коммунизмын үедэ хүнүүдэй ажаһууха һаруул гоё ордонуудые бариха, дулаахан, таатай байрануудые бүтээжэ баясуулхал!»— гэжэ Валентина омогорхон бодоно.

В. Лайдапов.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: **Улаан-Үдэ городой Мухинай үйлсөөр баригдажа байһан байрын шэнэ гэрнүүд.**
Л. ХАИДУРОВАЙ фото.

...ШЭНЭ АРГА ДЭМЖЭГДЭЭ

...-Сибириин түмэр замай стан... ...ашаанай пунктын, Буряадай ...анспортна управлениин хү...илэгшэд энэ оной мартын ...ээ централизованно, шэнэ ... ашаа зөөдэг болобо. Иигэжэ ...а хашаагай дэргэдэ ашаанай ...анциин тусхай диспетчерскэ ... бии болоһон, тиихэдэ түмэр ... станциин ашаанай пунктда ...зөөдэг, тээдэг, буулгадаг хү...һураггүй олошорһон, автокран, ...грузчик гэхэ мэтын техникэ ...н байна.

...нэ ёһоор ашаа зөөдэг болоһо...да шанар ехэ. Түбхын түрүүн...варна хашаа соо автомашина...й миин байлга 60—70 про... хороо. Хоёрдохёор, тонно ...э байтагай 50—60 килограмм ...ябуулхын тулада тусхай авто...ануул дэмы гүйхэеэ болёо. ...ор хэлэхэ болоо һаа, янза ...н автомашинанууд, ашаа зөө...олоошод нэгэ ээтэй болоһон ... Иигэжэ шэнэ аргаар ашаа зөө...үрэндэшье, автомашина аба... предприяти, организаци, эмхи ...ндашье, автоажахынуудтам...е ашагтай туһатай болобо.

...машинануудые али зэргэ ...йгаар хэрэглэдэг болоһон ту...эгэ жэшээ харуулбал, һонир... Москвагай автоажахынуудай ...ээр, товарна хашаа соо ган... «МАЗ» маркын автомашина ... тэргэ һэлгүүлэн, хүдэлмэ...үдэр соо дунда зэргээр 70—80 ...ашаа зөөдэг болоо. Иигэжэ ... «МАЗ» машина «ГАЗ-51» ...н гушаад автомобилиин хэхэ ...бүтээнэ бшуу.

...ан-Үдын түмэр замай стан... автотранспортна ажахын хү...илэгшэд городой, мүн хүдөө...э предприяти, организаци, эм...ргаануудтай бүри нягта ха... холбоотой болохын тула бага ...оролдолго гаргана. Городой ... зургаанудай хүтэлбэрилхы ... too бүридхэдэг хүдэлмэрилэг... үе үе болоод суглуулжа уулзадаг, тэдэнэй һанамжа, дурадхал зүбшэн хэлсэдэг.

Городой предприяти, организаци болоод эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд шэнэ ёһоор ашаа зөөлгые һайшаан дэмжээ. Тэндэ тусхай экспедиторнууд, ашаалагшад хараа байса хороһон, вагон болон автомашинын миин байлгаһанай түлөө яла түлэхэеэ болижо байһаниинь һайшаалтай.

Гэхэтэй хамта, шэнэ ёһоор ашаа зөөхэ хэрэгтэ хуушанайхяараа хандадаг, нобшо нозог ябадал али олон үзэгдэдэг байһаниинь гэмшэлтэй. Товарна хашааһаа «ГАЗ-53» маркын автомашинаар типографида станогуудые асаржа үгэхэдэнь, буулгажа абаха хүн байбагүй. Иигэжэ гүрэнэй автомашина 2 час 30 минута соо сагаа гээгээ. Харин сентябриин 23-да «Теплоавтоматика» заводто «МАЗ» автомашина 2 час соо миин байһан юм. Тиихэдэ Кировэй нэрэмжэтэ заводой баазада автоприцепые хоёр үдэр барижархидаг ушар бии.

Мүн баһа централизованно, шэнэ ёһоор ашаагаа зөөлгэхэ дурагүйшье предприяти, эмхи зургаанууд бии байһаар. Эдэнэй тоодо совнархозой УРС-ын бааза, Улаан-Үдын ТЭЦ, «Востокэнергомонтаж» гэхэ зэргын предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй шэнэ юумэндэ «шэхэ дүлии, нюдэ балай» һууханъ гайхалтай.

Городой автоажахынууд, түбхын түрүүндэ табадахи автоажахын, автоколонныи эрхилэгшэд товарна хашаа соо хэрэглэгдэдэг автомашинануудаа үдэр бүри һэлгэнгүй ябуулжа байгаа һаань, жолоошодой ажалда аша туһатай байха һэн гэжэ һанагдана.

Шэнэ ёһоор ашаа зөөжэ байһан ажал хүдэлмэриингөө дутуу дундануудые бүримүһэн усадхажа, арадай ажахын ашаа тээбэринүүдтэ «ногоон үйлсэ» үргэнөөр гаргая!

А. Микулицкий,
Улаан-Үдэ станциин ашаанай пунктын начальник.
А. Мангатханов,
Буряадай автотранспортна управлениин хүдэлмэрилэгшэ.

Сунхэрэгэй шахамалнууд

Тарган, ехэ мяха гүрэндэ худалдаха гээшэ малшадай арюун нангин уялга. Хориин үйлэдбэриин управлениин Чисаанын совхозой 6-дахи отделениин малшан Цырен Батуев өөрынгөө хани нүхэр Цырма Балдановатай хамта совхозойнгоо шахан таргалуулгын гүүртэ дээрэ ажаллана. Дааһан малынь жэлэй дүрбэн сагта һайнаар харууһалагдажа, хүшэ ехээр абадаг.

Мүнөө тэдэнэр үбэлжөөндөө — Сунхэрэг гэжэ газарта нүүгээд, малайнгаа үбэлжэлгэдэ бэлдэн, хашаа хоройгоо заһаа, малайнгаа тэжээл — үбһэ, һолоомо, зелёнко болон таряа гэхэ мэтые газаагаа оруулжа байна.

Батуевтан байгша оной июль һарада 100-гаад толгой үхэрэй тус бүриинь шэгнүүрые 3—3 центнертэ хүргэжэ, тушааһан байха юм. Энэ һарада үшөө 132 толгой мал тушаахаар бэлдэжэ байна.

С. Михайлов.

Дагзама Сампилова Хориин үйлэдбэриин управлениин «Коммунизм» колхозой хонин ажал дээрэ удаан сагта хүдэлжэ байгаа юм. Суута хонишон жэлһээ жэлдэ эрхим амжалта туйлана. Үнгэрһэн жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө 102 хурьга абажа, бүрин бүтэнөөр түлжүүлээ юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: **Д. Сампилова Харгааһатын үргэн талада хонидоо адуулжа ябана.**
Ж. ЖАБОНОЙ фото.

Хүндэтэй айлшан

Зэдын малшад, таряан ажалай хүдэлмэрилэгшэд аймпотребсоюзай автолавкын шофер Михаил Казанцевые һайса танидаг, хүндэтэйгөөр угтадаг. Үдэр бүхэндэ управлениин бүхы колхоз, совхозуудаар, холын гүүртэ, отара болон полиин стануудаар тэрэ ябажа наймаа хэдэг байна. Хэрэгтэй эд бараа, эдеэ хоолой зүйл абаашажа, тэндэхи зоной эрилтэ дүүрэн хангана.

Михаил Иванович ябаһан газартаа ажалшадай ямар юумэндэ хэрэгтэй байһаниие мэдэжэ абадаг. Тиимэһээ хэрэглэгдэхэ эд бараа хододоо абажа ябадаг. Хэндэ хэдыдэ ямар хубсаһан хэрэгтэйб, тэрэниие хараадаа абалсан, зунай, үбэлэй хубсаһануудые саг сагтань абаашажа наймаална.

Гадна ажалшадай хэһэн захилаар радиоприёмник, радиоло, велосипед, орон, оёдолой машина, заримдаа шифоньер, шкаф, диван болон бусадые абаашажа үгэдэг байха.

Автолавкые даагша Михаил Казанцев коммунис ажалай ударник. **Д. Колмаков.**

Ажалшадай бэшэгүүдһээ

Үндэр наһатын үүсхэл һайхан

Саяан уулын мүнхэ сарьдаг уулаһаа эхи абаад, тунгалаг һайхан уһатай Удайн гол хэдэн зуун модо газарта урдажа, амитан зониие ундалуулдаг, ажал хүдэлмэридэнь туһа хүргэдэг юм. Энэ ехэ голой хоёр эрьеһээ хажуу тээшээ үргэн талануудынь ехэнхидээ ой модоор бүрхөөгдэнхэй, тала газарнуудаарнь Эрхүүгэй областиин баруун захын колхозуудай, модоной үйлэдбэриин олон тоото һууринигууд оршоно. Хажуу талаһаань Удайн голдо ороһон заахан горхонуудай нэгэн болохо Кандин голой адагта (Нижне-Удайн хотоһоо голоо үгсэжэ ошоходо, 40 модоной газарта) буряадуудай һуудаг тосхонуудай нэгэ хушуун байдаг. Тэрээнһээ зүүлжээ 35 модоной газарта Мүнгэтэ булаг гэжэ нютаг бии.

Хушуун һуурин бусад олонород һууринуудтай хамтаржа, Тулунай үйлэдбэриин управлениин Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой нэгэ бригада болонхой. Мүнгэтэ булаг—ондоо колхозой бригада.

Хушуун дээрэ орожо ерэһээр, «Кабтагар» гээд зонойнгоо дунда алдаршаһан, 60—70 наһатай боложо ябаһан улаан шарайтай, шандааһалиг бэетэй, хүнгэн сарюун үгбэнтэй хөөрэлдөө һэмди.

Тэрэ Кабтагар (Елизаров Николай Михайлович) гээшэ мнай ехэ һонин хүн байшоо. Үгэдэ бэрхэ, хошон шог зугаатай байжа, маанадтаа олон һонирхолтой зүйлнүүд, нютагайнгаа түүхэ тухайярижа үгөө.

Хушуун һуурин соогуур ябаад байхадамнай, Кабтагар үбгэнэй 93-тайнь бүришье ойлгосотой боложо үгэһэн юм. Хүршэнэрынь хэлэхэдээ, «93-тайб гэһээр дүрбэн жэл үнгэржэ байгаа юм, энэтнай наһаа дарадаг, мүнөө 97-той байха ёһотой»—гээ һэн.

Энэ ахамад үбгэжөөл хаанашье, хэдыдэшье ходол ажалтай, сүлөөгүй, самсаараа гүйжэ ябадаг юм. Энэнь залуушуулда жэшээ болодог хаш.

Мүн Кабтагар үбгэн үбэл зунгүй колхоздоо хүдэлдэг. Модон аса тармуур гэхэ мэтые дархалдаг, модыень өөрөө ой тайгаар ябажа бэлдэдэг. Хаанашье ошоходоо ябагаар ябадаг, ямаршье залуушуулда хүсэгдэхөөр бэшэ хурдан. Зунай сагта гар хажуураар үбһэ сабшалсажа, колхозойнгоо малда тэжээл бэлдэлсэдэг. Тэрээнэй дүү басаган 85-тай хүгшэн, баһал самсаараа ходо тосхон соогуураа ябадаг. Эгэшэнь—72 наһатай.

Д-Н. Дамдинов.

Нэгэндээ нэтэршоо

Найдан Ямпилов Хориин аймагай Дунда Худанай тоһоной заводой мастер юм. Эндэ удаан ажаллаха зуураа, абдараар дүүрэн зөөритэй, хашаагаар дүүрэн малтай болоһон байгаа. Олон хони, гахай тэжээжэ таргалуулаад, базаар дээрэ абаашажа наймаалдаг юм. Энэ олон мал ямар юумээрэе тэжээнэб гэжэ хүнүүдэй гайхангяар асуулсахые дуулахат. Сэхынь хэлэхэдэ, тоһоной заводто мастераар хүдэлнэб гээд тэндэһээ аарса, айраг, тараг дура зоргоороо зөөдэг, тэрээгээр үмсынгөө мал тэжээдэг байна.

РСФСР-эй Верховно Советэй Президиумэй 1963 оной майн 5-най Указай үндэһөөр эндэхи айл бүхэнэй үмсын мал тоолоходо, Н. Ямпиловайхи үмсэдөө 3 гахай (нэгэниинь эхэ гахай), 5 хони тэжээнэбди гэжэ бэшүүлһэн юм. Эдэ малынь нормоһоо холо үлүү байжа, 85 түхэриг налог түлэхэ баатай болоо һэн.

Һаяхан үмсын мал хоёрдохёо шалган тоолоходо, Найдан Ямпилов түрүүшын тоололгоһоо тугалтай үнеэгээ, 2 гахайгаа, гунан сараа далдалһан байба.

Ц. Цыдыпов,
Хориин финансын таһагай хүдэлмэрилэгшэ.

Арадуудай хани барисаанай найдамтай зам

Социалис патриотизм, пролетарска интернационализм тухай

...и орондоо хизааргүй бэеэ ... патриот байгаад, энээнтэй ... интернационалист байжа ша...?

...жуазин эрдэмтэд энэ асуу...рид харша харюу үгэдэг. Пат...м, интернационализм гэдэгүүд ...ан хоёр шэнги сасуулашагүй ...лжа юм гээд тэдэнэр хэлэ...

...о тодорхойлолго үнэн зүб бай...рхишэнэ.

...о капитализмын үедэ хүдэл...н анги патриотизм интерна...изм хоёрые зүбөөр зохилдуу...сэлээ ябуулдаг байгаа гэжэ ...тодорхойлно. Парижай ком...түүхые һанаад үзэебди. Дэл...алша бүхы хүнүүдые аха ... гэжэ нэрлэһэн хубисхалша ...й арад зон Тьерэй хархис ...үүдһээ, нүгөө талаһаа Пру...улимтарагшадһаа Париж го...эгэн доро аршалжа байһан ...й бшуу. Тиихэдэнь буржуаз...ии арадайнгаа дайсадые ту...нь уряалһан юм.

...орондоо бэеэ үгэнги патриот ...хүдэлмэришэн анги хадаа гү...өө хуби заяанай түлөө һа...бободог нациингаа бүхы тү...лтэй хүсэнүүдые бэе тээшээ ... байна. Дарлагша анги хадаа ...н һалажа байха үедөө пат...ын мэдэрэл үгы болодог

...охи дэлхэйн дайнай жэл... Франци, Югослави, Норвеги ...усад оронуудай буржуазин ...ы хүсэнүүд Эхэ орондоо дур...дэралһээ эсэслэн хахасажа, ... булимтарагшадтай нэгэдэхэ ...роһон байгаа. Тиигэн гэхэ... ...э оронуудай имагтал комму...дэлмэришэнэй партинуудай ...та доро хүдэлмэришэн ан...йнгоо түрүү үзэлтэй бухы ...ние суглуулан, булимтараг... ...батар габьяата тэмсэл хэ... ... байба. Иигээд ерэхэдээ ...ишэн ангиин патриотизм ...гы удха шанартай, ямар ...тан соогоо хизаарладаггүй, ...ональна удхатай болоно. ...рска интернационализм ... национализм хоёр тад ...оо үзэл суртал мүн, эдэ хоёр национальна асуудалда ондо ондоо политика мүн гэжэ В. И. Ленин заадаг бэлэй. Национализмын үзэл суртал ба политикатай ябуулдаг тэмсэлэй үедэ пролетарска интернационализм хүгжэн бэхижэдэг байна.

Советскэ Союзда социализмын илан мандаһанай ашаар шэнэ, социалис түхэлэй патриотизм бии болонхой.

Совет патриотизм гээшэмнай гүн гүнзэгы удхатай юм, жэшээнь, хүнэй орон нютагтаа, тэрэнэйнгээ газар дайдада, ой модондо, гол горхондо дурладагта орходоо энэмнай ехэ удха шанартай ойлгомжо мүн. Совет патриотизм гээшэ СССР-эй зуу гаран үндэһэ яһатанай патриотизм мүн болоно.

Пролетарска интернационализм хадаа совет хүнүүдтэ суртал бодолой асуудал байхаяа болинхой. СССР-тэ социалис байгуулалтын бүхы түүхэ болбол пролетарска интернационализмын гүрим ёһые бодотоор бэелүүлхын түлөө тэмсэл мүн болоно. Арадуудай хани барисаан гээшэмнай пролетарска интернационализмын бодото бэелэл мүн болоно. Хариин оронуудай ажалшадтай Совет гүрэнэй эрхилдэг харилсаанууд иимэл һайн һайхан гурим ёһонуудай үндэһөөр бэелүүлэгдэдэг байна.

Интернациональна политикаяа хододоо шууд бэелүүлдэг Совет гүрэн олон ондоо социальна байгуулалтатай оронуудай эбэй ёһоор зэргэ оршон һууха, арадуудай хоорондохи эб найрамдалай түлөө, термоядерна дайнай аюулда эсэргүүгээр тэмсэжэ байдаг иимэ хараа шугам хадаа гансахан Советскэ Союзай аша туһада бэшэ, харин дэлхэйн хүдэлмэришэн ангиин, бухы арадуудай хүсэл бодолдо харюусадаг юм.

Харин тиигэн гэхэдэ хитадай догматигууд энэ асуудалда тон ондоо хараа шугам баримталдаг юм.

Агаарта, замбуулинай дайдада, уһан доро ядерна туршалга хорихо тухай Москвагай договорой баталагдаһанай һүүлээр Хитадай «Жэньминь Жибао» газетэ, «Хунци» журнал сентябриин 6-да редакционно статья толилоо. Эбэй ёһоор зэргэ оршон һууха политика бэелүүлэн, Советскэ Союз хадаа «ангиингаа аха дүүгэй хүсэнүүдые үндэһөөрөө үзэн ядана» гээд эдэнэр уншагшадтаа хэлэнэ. Пролетарска интернационализмын эбэй ёһоор зэргэ оршон һууха политика хадаа бэе бэедээ харша ойлгомжо мүн гэжэ Хитадай хүйхэр теоретигүүд хэлэнэ. Хэтэржэ ерэхэдээ Хитадай компартиин хүтэлбэрилэгшэд эбэй ёһоор зэргэ оршон һууха политика хадаа хүдэлмэришэн ангиин хубисхалша үзэл сурталһаа арсаһан, империалистнуудтай нэгэдэһэн ябадал мүн гэнэ. Москвагай договорто гараа табиһан социалис гүрэнүүд хадаа социализмһаа, марксизм-ленинизмһээ арсаба гээшэ гэжэ эдэнэр батална. Энэмнай тон буруу баталамжа мүн!

Москвагай договорой баталагдахада бүхы дэлхэйн арадууд ленинскэ эб найрамдалай политикын ехэ илалта, эб найрамдалай ба социализмын хүсэнүүдэй ехэ туйлалта мүн гэжэ хараһан байна. Энэ хэлсээн хадаа «социалис лагериин түгэс хүсэнэй ургаһанай ашаар хэгдээ, —гэжэ Мароккын коммунистнуудай мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ. Арадуудай аша туһада түгэс хүгжэнги экономико байгуулан, илагдашагүй сэрэгэй хүсэ бии болгоод, Советскэ Союз түрүүтэй социалис оронууд наука, техникэдэ шэнэ шэнэ амжалта туйлана, эдэнэр дарлагданги бүхы арадуудые бэе тээшээ татан, эб найрамдалай хүсэндэ туһатай шэнэ эрхэ байдал бии болгобо».

Бэеэ даанхай байдалай түлөө колониализмтай тэмсэхэ хэрэгтэнь гээгдэнги оронуудай арадуудта СССР туһалнагүй гээд хитадай хүтэлбэрилэгшэд хаа хаанагүй хашхаралдадаг болонхой.

Энээндэнь Ирагай коммунистнууд ёһото харюу үгэһэн байна: «колониализмын доромжолгоһоо гарахын, империалис этэгээдүүдэй дарлалтаһаа мултархын түлөө, үндэһэ яһанай бүхы дарлалтада эсэргүүгээр тэмсэжэ байһан арадуудта гоё гоё хубисхалша үгэнүүдээрээ бэшэ, харин бүхы хүсэ шадалаараа туһалдаг Советскэ Союзай коммунис партиһаа ондоо партиие, Совет гүрэнһөө ондоо тиимэ гүрэниие мэдэхэгүйт. Энээниие нюдэгүй хүн гү, али зорюута худалаар хэлэхэ гэһэн хүн, үгышье һаа дайсан обёоронгүй байжа болохо.

СССР-эй арадуудай социалис Эхэ орондоо дурлаха, тэрэнэйнгээ хүгжэн һалбархын, хүсэн түгэс болохын түлөө оролдохо гээшэ дэлхэйн ажалшадай үмэнэ бэелүүлдэг интернациональна уялгатайнь таараладаг байна. Эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэжэ байгаа арадуудта Совет гүрэн бодото туһаламжа үзүүлжэ байдаг. Экономикынгоо талаар гээгдэнги 20 гаран гүрэнүүдтэ Советскэ Союз туһаламжа үзүүлдэг юм. Бирмэдэ, Камбоджодо, Сомалида, Суданда, Туниста, Эфиопи болон бусад оронуудта шухала промышленна барилгануудые хэжэ байдаг. Бэеэ даанхай залуу гүрэнүүдтэ СССР-эй туһаламжаар 480 промышленна предприяти баригдажа байнхай. Сүлөөрһэн гүрэнүүдтэ Советскэ Союз 3 миллиард түхэриг урьһаламжа үгөө. Эдэ арадуудтай хубаалдахадаа мүнгэ зөөриингөө билтарма болоходо үгэнэ бэшэ, харин эдэ оронуудай хүл дээрээ гарахын, өөрын экономикотой болохын тулада урьһалнабди. Бидэнэр интернациональна уялгаяа үнэн сэхээр бэелүүлнэбди.

Хитадай компартиин хүтэлбэрилэгшэд һүүлэй үедэ «өөһэдынгөө хүсэндэ найдаха» гэһэн хараа шугам баримталдаг болоо. Энээнээ социалис оронуудта баадхаха хүсэлэнтэй. Энэ баримтын уг зорилго юуб гэхэдэ, нэгэл ороной оршон байдалда национальна ажахынуудые байгуулха гэһэн пролетарска интернационализмда эрид харша хараа бодол мүн болоно.

Энэ хадаа дэлхэйн социалис лагериин нэгэдэлые һандаргаха, арадуудай энэ агуу ехэ нэгэдэлые һуларуулхые оролдоһон баримта гэжэ сэгнэхэһээ бэшэ аргагүй.

Дэлхэйн социалис ёһоной ажалай хубаарилгые саашадань хүгжөөхэ гэһэн Совет гүрэнэй дурадхалда «дээрэнхы үзэл» гэжэ Хитадай хүтэлбэрилэгшэд хэлэхэ һанаатай. Совет гүрэн социалис бусад гүрэнүүдэй аша туһые хохидуулан, өөһэдтөө һайн байдал байгуулхые оролдоно гэжэ эдэнэр батална. Хитадай догматигууд шэнэ юумые хуушанай хэмжүүрээр хэмжэнэ.

Дэлхэйн социалис ёһоной ажалай хубаари гээшэмнай тон шэнэ эрхэ байдалда хүгжэнэ, тиимэһээ энээндэ социалис бүхы оронууд харюусана. Социалис ёһоной ажалай хубаарилга, социалис оронуудай бэе бэедээ туһалалсалга хадаа эдэ оронуудай хүгжэлтые түргэдхэдэг байна. Советскэ Союзай туһаламжын ашаар арадай хитад мүнөөнэй түхеэрэлгэнүүдээр хангагдаһан 198 промышленна предприяти, цехүүд, барилганuудые бодхооһон байна. СССР-эй туһаламжаар Хитадта промышленностиин шэнэ һалбаринууд—автомобильна, тракторна, авиационно промышленность бии болгогдоо.

Энээнэй һүүлээр Хитадай компартиин хүтэлбэрилэгшэд гээгдэнги оронуудта Советскэ Союз туһалнагүй гэжэ хэлэхэ ямар зүрхэтэй гээшэб? Хэлэниинь яажа эрьелдэнэб? Ямар зорилгоор эдэ бүхы худал хуурмаг үгэнүүд тараагданаб? Наратай Үдэрые һүүдэртэй болгон, орон дотороо Совет гүрэндэ харша һанал бодол дэлгэрүүлхэ зорилгоор иигэнэ бэшэ гү?

«Жэньминь Жибао» газетэдэ толилогдоһон үндэһэ яһанай илгаа гаргадаг Японой удамаршан Кэндзо Мацумура гэгшын мэдүүлгэ Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй аяг аашые элирүүлжэ үгэнэ бэшэ гү: «Азиадууд дэлхэйн түүхые хубилгаха ёһотой. Нэгэ үнгын шэг шарайтай, нэгэ гуримай үвэг бэшэгтэй манай арадууд нэгэдэхэ ёһотойбди».

Ородууд сагаан шарайтад, тиихэдэ хитад «үнгэтэ» шарайтандаороно, «хара шарайтай бүхы хүнүүд нэгэдэжэ хамтадаа тэмсэхэ ёһотойбди» гэжэ Хитадай хэблэл Африкын арадуудта ойлгуулхые хүсэдэг байна. Хитадай хүтэлбэрилэгшэд пролетарска интернационализмын гуримһаа холодоно, хэрэг үйлэдэ ангиин талаһаа хандаха, олон хүнүүдэй сэдьхэл бодолые национализмын хороор бузарлаха гэжэ оролдоно бшуу.

Хитадай хүтэлбэрилэгшэд дэлхэйн социалис системын, дэлхэйн революционно хүдэлөөнэй хүгжэхэ хэрэгтэй Хитадай аша туһые тааруулжа хараха гэжэ оролдоногүй гээшэ. Тиигэн гэхэдээ хитадай арадай уг зорилго хадаа бусад оронуудай арадуудай зорилготой тон адлихан бшуу. Хитадта социализм амжалтатайгаар байгуулхада, социалис экономико болон соёл культурын хүгжэн бадархада, хитадай арадай байдал һуудалай улам һайжархада социалис бүхы оронуудай арадууд, дэлхэйн бүхы ажалшад дуратай байха юм.

Социалис лагериин, бүхы коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлые һандаргаха, национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөе дэлхэйн хүдэлмэришэн ангиһаа, дэлхэйн социалис системэһээ таһалха гэһэн Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй һэдэлгэ буруу һүрэхэнь лабтай. Таһаран можо болохо гэһэн эдээнэй политика хадаа арадай Хитадай аша туһада, социалис оронуудай, дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй аша туһада эрид харша удхатай байһаниинь эли.

Үндэһэ яһанай арсалдаан заатагүй болохо юм гээд буржуазин эрдэмтэд тоо томшоггүй ехэ саарһа бэшэһэн байха. Дэлхэйн социалис системын гүрэнүүдэй арадуудай харилсаанда үндэһэ яһанай арсалдаанай гарахада, империализмын удамаршад юунһээшье ехээр хүхидэг байха. Хитадай компартиин хүтэлбэриин буруу хараа шугам баримталһан дээрэһээнь социалис оронуудай, дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй интернациональна нэгэдэлые саашадань хүгжөөхэ замда гараһан саг зуурын бэрхэшээлые буржуазна хэблэл элдэб эсээр дэбэргээнэ.

Үндэһэ яһанай харилсаануудһаа орёо бэрхэ асуудал ниитын ажабайдалда байхагүй гэжэ марксистнуудленинецүүд хододоо тоолодог байгаа. Энэ харилсаануудта байһан элдэб муу юумэнүүдые сэбэрлэхын тулада коммунис партинуудай зүгһөө айхабтар ехэ оролдолго хэрэгтэй гээшэ.

М. ДЖУНУСОВ,
философиин эрдэмэй доктор.
(АПН).

Шэнэ фильм

„Би хатаршан болохоб“

Тэбхэр хоёр жэлэй саада тээ манай Буряадай оперо болон балетэй театрай сценэ дээрэ энэ хүнэй хатархые хараа һэмди. Гал дүлэн шэнги буурашагүй хүсэтэй кавказайхидай, даруу талын гунииг аялгатай казахай, солгёон хүхюун испан болон мексиканска, мүн ёһололой маягтай зүрхэ хүдэлгэмэ энэдхэг хатарнуудые, тэдэнэйнь нарин, бүжэг угалзануудые һайшаагаа һэмди. Тэрэ сагһаа хойшо оройдоол хоёр жэлэй үнгэрбэшье, үнөөхи хатаршынай нэрэ бүхы дэлхэй дүүрэн задалаа. Үнгэрэгшэ жэл Брюссельдэ болоһон бүхы дэлхэйн хатаршадай һорилдоондо хабаадажа, нэгэдэхи шанда хүртөө.

Тэрэнэй нэрэ — Махмуд Эсамбаев.

Эдэ үдэрнүүдтэ манай республикын ниислэлэй ажалшад Махмуд... зүгөөр Эшхоевтой азербайджан режиссер Тофик Таги-Заде гэгшын табиһан уран һайханай фильмдэ уулзаа. Эндэ ямаршье алдуу үгы. «Би хатаршан болохоб» гэжэ фильм соо суута хатаршын ажабайдал үндэһэлэн зохёогдоһон уран һайханай фильм соо Махмуд Эшхоевой ролиие Махмуд Эсамбаев гүйсэдхэнэ.

Тус фильм зохёогшод урдаа табиһан зорилгонуудаа гол түлэб бэелүүлжэ шадаа гэжэ һанагдана. Хадын харьял горхондол түргэн абари зантай бишыхан чечен арадай түлөөлэгшын яажа хатаршан болоһыень, тиин хатар соогоо түрэл арадайнгаа сэдьхэлые бүхы гүн соонь удхалан гаргажа шадаһыень һонирхон харанабди, тэрээндэнь этигэнэбди. Эндэ ганса бэлигтэй хүбүүнэй хатаршан болоһон зам хараад хизаарлашанабди гээ һаа буруу, яахадааб гэхэдэ сценари бэшэһэн Идрис Базоркин мүнөө үеын хүн зоной харилсаае, урданай ажабайдалай үлэгдэлнүүдэй үсэд голтойе онсолон тэмдэглэхэ зуураа, шэнэ хараа бодолнуудай хуушан хараа бодолые илан мандаһан ушарые фильмын гол удха болгоо бшуу. Энэньшье гайхалгүй. Манай ажабайдалда энэ тэмсэл үдэр, час, минута бүри замхангүй үргэлжэлнэ ха юм. Фильм харахадаа шэнэ хараа бодолой хуушанаа илаха байһанда һэжэгшье түрэнэгүйбди, зүгөөр муунь юуб гэхэдэ, гайханагүйбди. Үнэхөөрөөшье фильмын эхин кадрнуудта уур сухалаа хүрэһэн Алисултанай (Махмудай эсэгэ, ролиинь Хойто-Осетиин мэдээжэ артист В. Тхапсаев гүйсэдхэнэ) хатарта дашуурһан хүбүүгээ нугын бургааһаар сохихо гэжэ эрьюулхэдэнь, судья болгохо хүсэлтэйгөөр элдэб, ой ухаандаа ороогүй номуудые худалдажа абаад ерэхэдэнь, энеэдэтэй бэшэ, харин уйтай болошоно. Юундэб гэхэдэ, заахан Махмудай суута хатаршан болохо байһанда этигэнэбди, энэ нэгэдэхеэр, хоёрдохёор, тэдэниие тойроод манай, совет ажабайдал бусалжа байна ха юм, һургуули, комсомол хуу бии. Ганса Алисултан тиихэдэ хэн гээшэб? Манай һанахада, фильм зохёогшод олон дахин элээгдэһэн, даншье дүтэ хараһан зүргэ шэлээ байна. Энэ зохёол хадаа хүнэй намтар үндэһэлһэн фильмнүүдые зохёохонь бэрхэтэй гэжэ хэлсэдэгэй баһа нэгэ арсашагүй баримта болоһониинь харамтай. Заримдаа шог энеэдэтэ кадрнууд оруулагдажа, фильмын гол удхые ойлгохо хэрэгтэ һаадшье үзүүлнэ. Тиихэдэород, чечен арадуудай хани барисаан ехэл халиргайгаар үгтэнхэй. Тусхайлбал, Алисултанай хүршэ Николай гэжэ хүн бишыхан Махмудые эсэгын нюдарғаһаа ходо аршалха юм. Бэшэ, сэхынь хэлэхэдэ, жэшээ фильм соо огто үгы. Гол геройнуудай нэгэн болохо Демарын (ролиинь артистка Л. Абашидзе шадамараар гүйсэдхэнэ) образые, тэрэнэй хүгжэлтые авторнууд харааһаа саг үргэлжэ алдана, тиимэһээнь Махмудай хани, тэрэнэй үйлэ хэрэгүүд харагшын сэдьхэл хүдэлгэнэгүй.

Зүгөөр лэ хатарнууд, Махмуд Эсамбаевай гүйсэдхэһэн мартагдашагүй, жэгтэй гүн угалзатай, поэзеэр халима дүүрэн хатарнууд тус фильмые шэмэглэнэ гээ һаа алдуу болохогүй. Теэд ганса хатарнуудай түлөө уран һайханай фильм табиһанай хэрэг байгаа аал? Документальна фильм хүрөөд үлэхэл һэн бэзэ. Чечен арадай мүнөө үеын ажабайдалда зорюулагдаһан уран һайханай фильмнүүд огто үгы бшуу. Энэ түрүүшынь хараасгай болоно. Тиимэл хадань, зарим тэды, гэхэ саанаа бага бэшэ дутагдалнуудтайшье һаань, тус фильмые амаршалха, амжалта хүсэхэ байнабди.

А. Жалсанов.

Дондок Бимбаев 92 хашараг, буруунуудые харууһалдаг. Август һарада даалгагдаһан малайнгаа тус бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдэ 915 граммаар нэмээжэ шадаа. Тиигэжэ малайнгаа шэгнүүрые хамта дээрэнь 28 центнерээр нэмээһэн байна.

Дондок Бимбаев Бэшүүрэйнгээ совхоздо бэрхэ малшан гэжэ тодоронхой. С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

Кара-Корумай шэрэм

Монголой карта дээрэ бэдэрээ һаа Кара-Корум хотые мүнөө олохогүй байхат. Гэхэтэй хамта, долоо — найман зуун жэлэй урда тээ эндэ Чэнгэстэнэй хүсэ ехэтэ гүрэнэй түб хото оршожо, Европын арадуудые сошордуулан байгаа бэлэй.

СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент Сергей Киселевой хүтэлбэреэр совет-монгол археологиин экспедици тэндэ малталга хэжэ, дундада зуунай үеын буу зэбсэг, ажалай хэрэгсэлнүүдые, гэр соохи зүйлнүүдые олоор олоо. Тэрэ үедөө ехэ һайнаар хэгдэһэн эдэ зүйлнүүд урдань нүүдэл мал ажалтай монголнуудые гээгдэнги гэжэ тоолодог байһан һанамжануудые буруу гэжэ баримталан харуулна. Аяар тэрэ урда холын сагта монголнууд худалдаа наймаа, гар үзүүрэй ажал хэдэг томо томо түб газарнуудтай байһан байна. Тэдэнэй нэгэниинь Кара-Корум болоно.

Кара-Корумда шудхагдаһан шэрэмэй зүйлнүүд СССР-эй Наукануудай академиин археологиин институдай лабораториин хүдэлмэрилэгшэ Наталья Терехова гэгшые илангаяа ехээр һонирхуулаа. Шэнэ һонинуудай хэблэлэй газарай корреспондент Виктор Шлевковтой хөөрэлдэхэдөө, Наталья Терехова иигэжэ хэлээ:

—Археологиин наукада шэрэмые удаан саг соо тоодоггүй һэн. Ехэл болоо һаа, XVI—XVII зуун жэлнүүдтэ доменно үйлэдбэриин хүгжэлтэ тухай хэлэгдэдэг бэлэй. Зүгөөр шэрэмэй түүхэнь бүри үнинэй юм. Зүүн зүгэй оронуудта шэрэмээр хэгдэһэн зүйлнүүд манай ээрэһээ урид бии болонхой, харин Европодо оройдоол XIV—XV зуунай үеэр шэрэм шудхадаг болоһон байха юм.

Кара-Корумда малталга хэ... эрдэмтэдэй олоһон шэрэм з... нүүд ехэ һонирхолтой. Эдэ... түлэб гэр соохи хэрэгсэлнүүд... лоно: эдеэ шанадаг шэрэм х... юумэ шарадаг зүйлнүүд, гир,... тэргын мөөрэй олон втулка... гэхэ мэтэ.

Ямар аргаар шэрэм шудха... даг байгаа гээшэб?

Кара-Корумай шэрэмые шу... нүүрһэ түлеэд хайлуулжа ш... хадаг байгаа гэжэ химиче... спектральна гэхэ мэтын турш... га, шэнжэлгэнүүд элирүү... Тиихэдэ шэрэмые тигельнэ ар... хайлуулдаг байгаа гээшэ ха.

Шэрэм шудхалгын арга ... шадаа хайшан гээд хүгжөөб... жэ харуулхын тула, түүхэй... абаад үзэебди. Кара-Корумда... нуудай уулзаһанай һүүлээр, 1... ондо монголнууд Зүүн-Урда ... ропо руу добтолон ороо ... Уданшьегүй тэдэнэр Вол... Булгари гэдэг гүрэниие ди... эзэлһэн байна. Зүгөөр, һандар... даһан городуудай зариманиі... XIII зуун жэлэй хоёрдохи хаха... XIV зуунай эхин багаар да... һэргээн бодхоогдоһон юм. Ти... дээл Волго дээрэхи тэдэ горо... шэрэм шудхаха хэрэгые шуда... байна. Урдань тэдэ нимэ а... гээшые мэдэдэггүй байгаа. В... шадарай городуудта олдо... шэрэм зүйлнүүд Кара-Корумай... дал адлихан, «сагаан» шэрэм... хэгдэнхэй. Зүгөөр Кара-Корум... хиһаа ямар илгаатайб гэхэ... Волго шадарайхинай шэрэ... шулуу нүүрһэ бэшэ, харин ... до түлижэ хайлуулдаг байг...

Шэрэм хайлуулгын хай... гэжэ дэлгэрһэниинь ябан ... иигэжэ элиржэ байна.

(АПН).

Модошодой тосхонуудта

Республикымнай ой модоной промышленностиин хүгжөөгдэхэтэй хамта тэндэхи хүдэлмэришэдэй тосхонууд улам ургана, үргэдхэгдэнэ.

«Забайкаллес» комбинадай леспромхозуудта жэл бүхэндэ ехэ ехэ барилганууд таһалгаряагүй үргэлжэлүүлэгдэнэ. Мүнөө жэл республикын леспромхозуудай хүдэлмэришэдэй байха 4 байратай олон гэрнүүд бодхоогдоо. Комбинадай капитальна барилгын таһаг байгша оной түрүүшын хахадта 3178 квадратна метр талмайтай тиимэ гэрнүүдые ашаглалгада оруулаа. Тиигэжэ түсэбһөө гадуур хэдэн зуун квадратна метр талмайтай байра бэлэн болгоһон байна. Жэлэй эсэс хүрэтэр үшөө 17500 гаран квадратна метр талмайтай гэрнүүд баригдахаар хараалагдана.

Байрын гэрнүүдэй барилгаһаа гадуур культурна ниитын байранууд олоор бодхоогдожо байха юм. Худанай леспромхоздо 15 оротой больница баригдажа байна. Сэлэнгын баазада, Хүрбын, Баргажанай, Итанцын леспромхозууд тус бүридэ 50 хүүгэдэй байха сад, ясли бодохонь. Хориин, Шулуутайн, Хурамхаанай леспромхозуудта шэнэ столовонууд нээгдэхэ.

Дүтэлүүр хотон

Хэдэхэн жэлэй саада тээ ёдойхо һаднаггүй байһан сагаан талын дунда тогтоһон «Коммунизмын зам» колхозой түб — Дүтэлүүр тосхон болбосон түхэлтэй һуурин болонхой. Закаменск город ороһон дардам харгын хоёр талаар гудамжалагдаһан колхознигуудай баян, үндэр сагаан байшангууд тобойлдоно. Эндэхи колхознигууд культурна болбосоноор ажаһуунад.

Колхознигуудай тэдэ байрануудай хажуугаар сомоной Совдэй, һургуулиин, клубай, эмнэлгын пунктын, колхозой правлениин байшангууд зэргэ хашана.

Жэл ерэхэ бүри олон шэнэ барилганууд бодхоогдоно. Мүнөө тэндэ худалдаа наймаанай магазинай, хэлхээ холбооной таһагай, аэропортын хүдэлмэрилэгшэдэй гэр байранууд баригдаба.

Б. Шоёнов.

Октябриин 46-дахи жэлэй ойн урдахи социалис мүрысөөндэ хабаадалсаад, Хүртэйн леспромхоз гурбадахи кварталай түсэб болзорһоо холо уридшалан дүүргэбэ. Зураг дээрэ: леспромхозой эрхим электрослесарь Валентин Садовский ажалдаа.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Хилын саанаһаа

Варшавада хамтын мэдүүлгэдэ гар табигдаба

ВАРШАВА, октябриин 1. (ТАСС). ГДР-эй партийно-правительственна делегациин Польшодо байлгын түгэсхэлдэ, үсэгэлдэр Варшавада Бельведерскэ ордон соо хамтын мэдүүлгэдэ гар табигдаа.

ПОРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Владислав Гомулка, ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Юзеф Циранкевич, тэрэшэлэн СЕПГ-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Вальтер Ульбрихт, ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Лотар Больц гэгшэд хамтын мэдүүлгэдэ гар табяа.

ГДР-эй партийно-правительственна делегаци Варшаваһаа мордобо

ВАРШАВА, октябриин 1. (ТАСС). Польшодо хани ёһоор айлшалжа ерэһэн СЕПГ-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Ульбрихт түрүүтэй ГДР-эй партийно-правительственна делегаци түрэл ороноо бусахаяа үсэгэлдэр үдэшэ Варшаваһаа гараа.

Главна вокзал дээрэ Варшавын олон түмэн хүн зон суглараа. ПОРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь В. Гомулка, ПОРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд А. Завадский, З. Клишко, И. Лога-Совиньский, Э. Охаб, А. Рапацкий, М. Спыхальский, Ю. Циранкевич, ПОРП-гэй ЦК-гай секретарьнууд В. Яросинский, Б. Ящук болон бусад делегациие эндэһээ мордохуулаа.

Нүхэд В. Гомулка, В. Ульбрихт хоёр үгэ хэлээ.

Советскэ Союз орохоёо гараба

АЛЖИР, сентябриин 30. (ТАСС). Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо, Национальна обороны министр Хуари Бумедьен түрүүтэй Алжирай Арадай Демократическа Республикын правительственна делегаци Москва орохоёо мүнөөдэр Алжирһаа гараа.

Дар Эль-Бейда гэжэ аэродром дээрэ ТАСС-ай болон АПН-эй корреспондентнүүдтэй хөөрэлдэхэдөө, делегациие толгойлогшо иигэжэ хэлээ. Минии һанамжын ёһоор советско-алжирска хани харилсаа саашадань хүгжөөхэ һайн хараа бии.

Алжиртахи байдал шахардуу шанга бол...

АЛЖИР, сентябриин 30. (ТАСС). Кабилиин (Алжирай бербер гэжэ угсагаатанай һуудаг район) захиргаанай түб бологшо Тизи-Узу городто воскресениин үдэр правительствада эсэргүү демонстраци болоо. Тэрээндэ дүтэ шадарайнь зарим тосхонуудай хүн зон, тэрэшэлэн долоодохи сэрэгэй округто ородог частьнуудай зэбсэгтэ солдадууд хабаадаһан байна. Энэ округой сэрэгүүдые командалагша полковник Моханд У Эль-Хадж үгэ хэлэхэдээ, ороной хуулита правительствын захиралтануудые дүүргэхэгүйень уряалаа.

Энээнтэй дашарамдуулан Алжирай Республикын президент, ороной зэбсэгтэ хүсэнүүдэй главна командалагша Ахмед Бен Белла үсэгэлдэр үдэшэ радио болон телевидениеэр үгэ хэлэжэ, Алжирай хүн зондо хандаа. Долоодохи сэрэгэй округой командалагшын уялгануудһаа полковник Моханд У Эль-Хаджын сүлөөлэгдэһэн тухай тэрэ ...лээ. «Полковник Моханд У... Хадж президентын шанга заа... дүүргэнгүйгөөр, өөрыгөө «со... хүсэнүүдэй фронт» гэжэ на... һүйдхэлтэ организациин эм... һэн нюуса митингдэ хабаадаа... жэ Бен Белла хэлээ. Пол... Эль-Хаджын иигэжэ журамаа... һан, орон дотор үнгэргэ... һүүлшын хоёр асуудалнуудта... шаар хандаһаниинь, тэрэнэй... тойл авантюрист байһые ха... гээд президент үргэлжэлүүл... лээ.

«Республикын президент, ...сэгтэ хүсэнүүдэй верховно ... командалагша байһан туладаа... ковник Моханд У Эль-Хаджын... ралтые саашадаа дүүргэхэгүйе... лоодохи сэрэгэй округой бүхы... цернүүд, унтерофицернүүд ... солдадуудта би захирнаб» гээд... Белла мэдүүлээ.

Һүүлшын мэдээнэй ёһоор Ка... ёһо гурим һэргээн тогтоогдоо.

Польшын болон ГДР-эй арадууда... хани барисаанай митинг

ВАРШАВА, октябриин 1. (ТАСС). Польшын болон ГДР-эй арадуудай хани барисаанай митинг Варшавада Культурын болон наукын ордоной конгрессэй зал соо үсэгэлдэр болоо. СЕПГ-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Гүрэнэй Соведэй Түрү... В. Ульбрихт түрүүтэй ГДР-эй ...тийно-правительственна де... митинг дээрэ байлсаа. Тэр... ПОРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи ...тарь В. Гомулка, Гүрэнэй С... Түрүүлэгшэ А. Завадский, Пр... министр Ю. Циранкевич, ПОР... ЦК-гай политбюрогой гэшүүд... ретарьнууд, правительствын ... гүрэнэй болон олониитын элит... ябуулагшад, Варшавын олон... түлөөлэгшэд митинг дээрэ бай...

ГДР-эй партийно-правител... на делегацитай Варшавын х... ной уулзалга социалис оро... бата бэхи нэгэдэлые эли тод... руулаа.

ВЕНЕСУЭЛЭ ҺУНГАЛТЫН УРДА ТЭЭ

Латиин Америкые олонхи ушарта Америкын Холбоото Штадуудай хахад колони гэжэ нэрлэдэг гээшэ. Энэ түбиин томо гэрнүүдэй дундаһаа Венесуэлэ Америкын капиталистнуудта эгээл ехээр мүлжэн дарлуулдаг байха юм. Энэ гүрэн нефтеэр тон баян, теэд Венесуэлын арад зоной үгытэй ядуу, зоболонто байдалай гол шалтагаан нефть болоно. Юуб гэхэдэ, оронойнь баялиг болохо нефтиие харин гүрэнүүдэй капиталай хайра гамгүйгөөр шүүрдэн абадаг дээрэһээ национальна экономиконь тон ядуугаар хүгжэнхэй. Энэ ушар дээрэһээ оронойнь 8 миллион ажалшадай ехэнхи хубинь тон үгытэй ядуу ажаһуудалтай.

Венесуэлэ арад зонойнгоо ажаһуудалай талаар эрээ маряан хйбис шэнги орон. Ниислэл хото Каракаста ябаһан хүнүүд шэл, булад, бетон гурбанай шадажа хэрэглэгдэһэнээр һонирходог. Гэбэшье городой захын гудамжануудта ажалгүй хэдэн зуу мянган хүдэлмэришэдэй ажаһуудаг муухай бараагууд дүүрэн. Зарим туристнууд болон политическэ ажал ябуулагшад энэ үбшэн зоболоной, үлэн хооһон заха үзүүрые хаража һонирходог байна. «Үлэн хооһон хэдэ мянган үхибүүд, мүн ехэ хүнүүдэйшье городуудай угаадаһа хаядаг нүхэн дээгүүр эдихэ юумэ бэдэржэ ябадаг ушар тон ехэ баялигтай аад, тиимэ олон бэшэ хүн зонтой энэ гүрэнэй ядуу байдалай гэршэ болоно» гэжэ Венесуэлын «Эль универсаль» газетэ бэшэнэ. Арад зонойнь иигэжэ байхада Америкын нефтяной компаниинууд эндэһээ айхабтар ехэ олзо доход абажа байдаг. Жэшээнь, 1961 ондо тэдэ компаниинуудай абаһан доход миллиардһаа дээшэ доллар болоһон байна.

Венесуэлын байгаалиин баялигые империалис ёһоор мэдэлдээ байлгахын тула Америкын Холбоото Штадууд гүрэнэйнь засагай толгойлогшоор өөһэдтөө таатай хүниие табихые оролдоно. Америкын империализмын үнэн зарса Перес Хименес гэгшэ 1958 он болотор арбан жэлэй туршада Венесуэлые толгойлһон байгаа. «Хименесэй правительство бүхы Латиин Америкэдэ эрхим жэшээ болохо ёһотой. Энэ правительство США-гай эрилтые һайнаар дүүргэнэ» гээд США-гай президент байһан Эйзенхауэр хэлэдэг байһан. Теэд Венесуэлын арад империалистнуудай баадхадаг «журамые» эрид буруушаажа, 1958 ондо Хименесэй зонхилхы диктатурые унагааһан гээшэ.

Гэхэтэй хамта, энэ ороной революционно хүсэнүүд туйлаһан амжалтаяа бүхөөр бэхижүүлжэ шадаагүй һэн. Гүрэнэй засагые мүнөөнэй президент Ромуло Бетанкур хүтэлжэ эхилһэн байна. Яахадааб гэхэдэ, Бетанкур урдань зонхилогшо Хименестэ эсэргүү ажал ябуулдаг байһан тула 1958 ондо болоһон һунгалтада президент боложо шадаһан юм. Гадна Бетанкур демократическа хэдэ хэдэн реформо хэжэ, ороноо капиталис монополинуудай дарлалтаһаа сүлөөлхэ арга олгохоб гэжэ байгаад арад зониие найдуулһан байна. Тэдэ үгэнүүдынь бэлото дээрэ хооһон, худал найдуулга байшоо. Бетанкур уданшьегүй үнөөхи Хименестэл адлихан Америкын империалистнуудай үнэн зараса болоо бэлэй. Оронойнь национальна баялигые империалистнуудай мүлжэн дээрмэдэлгэ бүри үргэдөө. Империалистнууд һүүлэй жэлнүүдтэ Венесуэлын нефтьһээнь гадна, үшөө түмэрэй рудагай тон ехэ баялигые гартаа абанхай. Нефтьһээнь гүрэнэй жасада ороһон олзо доходой ехэнхи хубинь засаг баригшадай зөөри болоно, хүсэ ехэтэ полици ба армида гаргашалагдана. Тэдэнэй хүсөөр Бетанкур арад зоноо гартаа барихые оролдоно. Түрүү үзэлтэй ажал ябуулагшад полициин мүрдэлгэдэ ороно, хэдэн мянган хүн түрмэдэ хаагданхай. Коммунис парти «хуули буса» организаци гэжэ соносхогдоһон байха юм.

Полициин мүнхэлгэ мүрдэлгэдэ харюу болгон, түрүү үзэл баримталдаг политическэ организацинууд нёдондо жэлэй һүүл багта өөһэдын зэбсэгтэ хүсэтэй сүлөөрэлгын национальна фронт (ФАЛН) байгуулаа һэн. Энэ зэбсэгтэ хүсэнүүдэй уг зорилго юуб гэхэдэ, полициин хархис мүрдэлгэһөө арад зоноо хамгаалга болоно. Политическэ хэрэгээр түрмэдэ хаагдаһан хүнүүдые андалдан абахын тула ФАЛН-ын отрядууд полициин постнуудта добтолжо, офицернүүдыень пленэдэ абана. Америкын империализмай өөһэдынь гол дайсад байһан тула ФАЛН-ын отрядууд американецуудай мэдэлдэ байдаг нефтяной предприятинуудта шанга добтолго хэнэ.

Политическэ иимэ бэрхэшээлтэ байдалай үедэ, байгша оной декабрьда Венесуэлэдэ бүгэдэ ниитын һунгалта үнгэргэгдэхэнь. Тэндэ республикынь президент, национальна конгрессэй (парламентын) гэшүүд һунгагдаха болоно. Бэрхэшээлтэ байдалынь юуб гэхэдэ, баруунай хархис лагерьта, мүн зүүнэй тала баримталдаг демократическа лагерьта хоорондоо холбоо барисаатай олохон партинууд һунгалтада хабаадаха зорилготой.

Арад зондоо урбаһан, Америкын империалистнуудай мэдэлдэ ороноо оруулһан дээрэһээ Бетанкур буржуазна политическэ бүлэгүүдэй дунда этигэл найдабаригүй боложо, ямаршье дэмжэлтэгүй болонхой. Тэрэнэй өөрынь парти болохо «Демократическое действие» гэдэг парти хоёр болошо хубааранхай. Тэдэнэйнь нэгэндэ правительствынь хүдэлмэрилэгшэд, мүн профсоюзуудай баруунай тала баримталдаг зарим хүтэлбэрилэгшэд оролсоно. Америкын империалистнуудай нүлөөдэ ороһон энэ парти Бетанкурые дэмжэнэ. Тэрэшэлэн Бетанкурай правительствые «социал-христианска парти» (Копей) дэмжэлсэнэ. Энэ партида өөһэдынгөө мэдэлдэ тон ехэ газартай эзэд баяшуул, хархис үзэлтэй капиталистнууд, нютагай католическа церквиин толгойлогшод оролсоно. Тус парти һаяхан болоһон съезд дээрээ ондо ондоо системэтэй гүрэнүүдэй зэргэ оршон байха хэрэгтэ эсэргүү мэдүүлгэ хэһэн байна. Тэндэ үгэ хэлэгшэд «Фидель Кастрын правительствые унагааха» зорилгоор Кубада зэбсэгтэ хүсөөр добтолон орохые уряалһан байха юм.

Венесуэлын бэшэ партинууд Бетанкурай правительствада эсэргүү политика баримталжа, тэрэниие дэмжэнэгүй. Тэдэнэй тоодо «республиканско-демократический союз», «Демократическое действие», «Революционное движение левых» гэжэ партинууд, мүн коммунис парти яаха аргагүй оролсоно.

Тэдэнэй дундаһаа эгээл ехэ парти — «республиканско-демократический союз» 1960 ондо правительствын составһаа гараһан юм. Энэ парти гол түлэб городой дунда ба бага шадалтай буржуазиһаа байгуулагданхай. Тиимэһээ промышленна центрнүүдтэ ехээр дэмжэгдэдэг. Тэрэнэй империализмда эсэргүү программа «нефтяной промышленностиие байн байтараа национализацилха» гэһэн эрилтэтэй юм. «Демократическое действие» гэжэ парти 1962 ондо байгуулагдаһан. Тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэ Рауль Рамос Хименес манай парти аграрна реформонуудые үнгэргэжэ, хүдөө ажахын хахад феодальна байдалые хубилгаха, харин монополинуудай дарлалтые усадхаха, конституционно эрхэ сүлөө байгуулха ба зүүнэй үзэл баримталдаг партинуудай ажал ябуулгын хорилтые усадхаха эрилтэ табина гээд мэдүүлһэн байгаа.

«Революционное движение левых» гэжэ парти 1960 ондо гол түлэб студентнүүд болон хүдэлмэришэд-нефтяникуудһаа байгуулагданхай. Тэдэнэй политическэ программа нефтяной промышленностиие национализацилха, аграрна реформонуудые үнгэргэхэ эрилтэ табина. Тус партиин гэшүүд Кубын революциие дэмжэнэ.

1962 оной май һарада Бетанкурай правительство коммунис партиин, «Революционное движение левых» гэжэ партиин ажал ябуулгые хориһон юм. Эдэ хоёр партинууд нюусаар ажаллаха баатай болоо һэн. Гэбэшье эдэ партинууд политическэ тэмсэлэй, тусхайлбал, парламентын трибуна хэрэглэхэ мэтээр хүдэлмэреэ нюуса бэшээр ябуулха аргаһаа арсаагүй. Дурсагдагша партинууд үшөө хоригдохоһоо урид национальна конгрессто өөһэдынгөө түлөөлэгшэдые һунгажа үрдиһэн байна.

Мүнөө үедэ баруунай тала баримталдаг партинуудай дунда Венесуэлын президентын тушаалда кандидадуудые дэбжүүлгээр тэмсэл улам үргэдэнэ. Засагаа барижа байһан «Демократическое действие» парти президентын тушаалда кандидадаар Рауль Леони гэгшые дэбжүүлээ. Гэбэшье энэ кандидатурадань Бетанкур өөрөө, мүн американецуудшье дурагүй байшаба. Леони гэгшэдэ «һаала дүршэлтэй политическэ ажал ябуулагша» гэжэ сэгнэлтэ үгэхэ зуураа, Бетанкур тэрэнэй ороноо улам гүнзэгыржэ байһан кризисһээ хэр гаргаха байһандань хүсэд этигэнэгүй. Ондоогоор хэлэбэл, Бетанкур, тэрэниие үмөөрдэг Америкын империалистнууд Леониие арад зондо эсэргүү журам саашадаа хамгаалжа шадангүй, тушаалһаа хобхо сохюулха гэжэ айна. Бетанкур тэрэнэй орондо дотоодын хэрэгүүдэй министр байһан, ёһотой хархис муухай үзэлтэй ажал ябуулагша Карлос Андрес Пересые президентын тушаалда кандидадаар дурадхана.

Правительственна нүгөөдэ «Копей» парти президентын тушаалда кандидадаар өөрынгөө генеральна секретарь Рафаэль Кальдер гэгшые дэбжүүлээ. Тиигэхэ зуураа, энэ партиин хүтэлбэрилэгшэд Леонитой нюуса хөөрэлдөө ябуулна. Яахадааб гэхэдэ, хэрбээ Леониин һунгалтада илалта туйлаад байгаа һаа, ерээдүйн правительствада министрнүүдэй тушаалда хүртэлсэхэ зорилготой.

Правительствын политикые буруушаадаг партинуудай дунда кандидадуудые дэбжүүлгээр үгөө ойлголсохо арга үгы. Тэдэнэр дүрбэн ондоо кандидадуудые дэбжүүлэнхэй. Тэдэнэй дундаһаа мэдээжэ ажал ябуулагшад гэхэдэ, Ховито Вильяльба, адмирал Вольфганг Ларрасабаль болоно. Ларрасабаль 1958 ондо Хименесэй диктатура унагааһан восстанида ехэ үүргэ дүүргэһэн хүн. Эдэ партинуудай бүхы кандидадууд СССР болон бүхы социалис оронуудтай худалдаа наймаанай ба демократическа холбоо барисаа байгуулхын түлөө тэмсэнэ. Гэбэшье оппозициин хүсэнүүдэй хоорондоо барисаагүй дээрэһээ һунгалта дээрэ илалта туйлажа шадахагүй аюултай. Энэ аюулые Венесуэлын коммунистнууд, мүн «революционное движение левых» парти уридшалан заажа, бүгэдэ ниитын һунгалтада хабаадалсахаар бэлэн байһан тухайгаа хамтынгаа мэдүүлгэ соо хэлээ. Эдэ хоёр партинууд өөһэдынгөө кандидатурануудые дэбжүүлхэ эрхэгүй дээрэһээ һунгалтада Бетанкурай журамда эсэргүү хүсэнүүдэй кандидадуудые дэмжэхэ, Америкын империализмын дарлалтаһаа ороноо сүлөөлхын түлөө тэмсэхэ байна. Мүн эдэ хоёр партинууд оппозициин партиинхидые нэгэ кандидатура дэбжүүлэн, Венесуэлын бэеэ даанхай байдал хангажа шадаха шэнэ правительствын түлөө тэмсэхые уряална.

А. РАЧКОВ.
(ТАСС).

Кубада талархал...

КАРАКАС, октябриин 1. (...) Мүнөө үедэ революцида харш... гээдүүд Кубада эсэргүү д... дахяад хэхын тулада Цент... Америкын оронуудта бэлэдхэл... байнхай. Энээнтэй дашарамд... Кубын революциие бүри шуу... хээр хамгаалхыень Венесуэлы... хы Латиин Америкын ажал... Кубын революциие хамгаалха... суэльскэ комитет уряалһан ...

Энэ комитедэй түрүүлэгшэ... ракасска университедэй про... Умберто Куэнка иигэжэ о... тэмдэглээ. Бүхы латиинамер... хид Латиин Америкын оро... бэеэ даанхай байдалай түлөө ... хэ, Кубын революцида тал... байһанаа элирхэйлэн мэдүүл... той.

Редактор **Ц. О. ОЧИР...**

БУРЯАД ҮНЭН

4-лэхи нюур
1963 оной октябриин 3.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-... улица ЛЕНИНА, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. ре...тора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-... отделов: сельскохозяйственного производства и парти... жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и пар... ной жизни—48-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологичес... —24-74, советского строительства и быта—34-93, рабсел... ров и писем—25-41, 38-30, информации—32-74 и перевод... 34-05.

гор. Улан-Удэ, типография Министерства культуры Бурятской АССР.

Н00541. Зак. № 5610.